

Tabor

1943 - 1998

Spomin junakom GRČARIC, TURJAKA, VEL. OSOLNIKA, GRAHOVEGA

*Dva junaka -
domobranca
Oče in sin*

1998

EL FORTIN

7-8

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov
TABOR je last in vestnik Tabora SPB. — Mnenja Tabora SPB
predstavljajo članki, ki so podpisani od Glavnega odbora.

Izdaja ga konzorcij. Predsednik: inž. Anton Matičič
Urejuje in odgovarja uredniški odbor glasila: za lastništvo
lic. Ivan Korošec, upravnik Božo Šušteršič.

TABOR is the voice of the Confederation of the United Slovene
Anticommunists.

TABOR es el órgano de la Confederación de los
Anticomunistas Eslovenos Unidos.

Director: Ing. Antonio Matičič,
Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina.
Propietario: lic. Ivan Korošec

Composición, diagramación, armado e impresión:
Talleres Gráficos VILKO S. R. L., Estados Unidos 425
(1101) Buenos Aires, Argentina, Tel. 362-7215/307-1044
Fax: 307-1953 - E-mail: vilko@ciudad.com.ar

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual N° 321.385

NAROČNINA: Za vse države 20 USA dolarjev.

Naročila, reklamacije, nakazila, pošiljajte na naslov:
Bogoslav Sustersic, Gral. Vacca 988 (1686) Hurlingham
Pcia. Buenos Aires, Argentina.

Dopise, članke in ostalo pošto pošiljajte na naslov:
Ivan Korošec, A. Lanz (C. 24) 4391, 1884 Berazategui,
Pcia. Buenos Aires, Argentina.

**KO „TABOR“ PREBERETE,
POŠLJITE GA V DOMOVINO!**

*Svobodni sveta
združite sel
Za Boga,
Narod, Domovino!*

Julio-Agosto 1998 • Buenos Aires • Julij-Avgust 1998

OB ZATONU 20. STOLETJA

Samo še leto in nekaj mesecev in bomo vstopili v novo stoletje. Če pogledamo nazaj, kaj vse se je zgodilo slovenskemu narodu v tem stoletju, vstajajo pred nami dogodki ognja in meča, kar vse je vtisnilo v gruntne kamen narodove bitnosti pečat trpljenja, solza in krvi.

Vse odkar so naši pradedje izbrali to zemljo pod Karavankami za svojo - našo domovino, ni bilo toliko krivic, nasilja in prelite krvi pod lastnimi brati.

Divji Huni in Turki, tuja gospoda in grabežljivi sosedje, so skušali nas podjarmiti in izbrisati našo identiteto. Uklonili so nas v sužnje in tlačane, toda zlomiti nas niso mogli.

V prvi vojni so naši možje in fantje umirali za to našo zemljo za tuje koristi. Ko smo se številčno in ozemeljsko okrnjeni znašli v Jugoslaviji, ki je bila rešitev za tisti čas izpod razpadajočega in nam neprijaznega Avstro-Ogrskega Imperija z ozirom na naše nenasitne mejaše, ta vendar nam ni prinesla ne prave svobode in še manj samostojnosti.

Ko je v drugi svetovni vojni ta država po napadu Nemčije in po intenzivni kolaboraciji domačih komunistov - saboterjev - Hitlerjevih zaveznikov, razpadla, je bil narod razdeljen med tri okupatorje: Nemce, Italijane in Madžare. Domači agenti tujih ideologij, komunisti in gestapovci so slavili zmago. Boljševiški veljak Boris Kidrič je na združenju v Iškem Vindgarju ponosno pribil: „Končno smo zrušili ta jugoslovanski nestvor!“

Če je kdaj našemu narodu bila 12. ura, je bilo to tedaj, ko so naš

narod po kosih potujčevali in uničevali z zapori, talci, prisiljenimi taborišči in izselitvami. Vendar, ob vsej tej silni stiski, ko ni bilo nikogar, ki bi narodu ponudil roko in mu obrisal solzo, smo Slovenci trdno hranili duhovno celovitost v solidarnosti in medsebojni pomoči v neomajni veri velikega jutra vstajenja, ob skrbni pažnji življenja vsakega Slovenca.

Ko pa je zavojevalec Hitler, v zavesti svoje moči, napadel svojega zaveznika - boljševiškega Stalina, s katerim naj bi delil svet, so se spet pojavili isti rdeči agenti naše krvi, s po vetru obrtnjenim plaščem in z isto lažno masko svobode pozivali narod in zlasti mladino na „osvobodilni boj“, to pot skupno z „zmagovito rdečo armado“, pod „genialnim vodstvom velikega Stalina, očeta zatiranih narodov“.

Ker med narodno in versko zavedno mladino ni bilo odziva za komunistično revolucijo, je KP začela z izzivanjem okupatorja in umori zavednih Slovencev, po svojih izvežbanih atentatorjih in zločinskih tolpah. Nasilje je izzivalo nasilje. Okupator in KP sta si bila zaveznika tudi v tem. Kljukasti križ in rimska pravica so si podajali s srpom in kladivom slovenske žrtve: „Heill, vinceremo, smrt fašizmu, svoboda partiji!“ so zdivjali v zločinske tolpe krvavi fanatiki svojih bogov.

Narod je rotil in prosil: „Nikarte! S pobijanjem naroda ne bomo osvobodili domovine!“ V odgovor so bile nove ugrabitve in žrtve.

Brezbožnim in breznarodnim boljševikom ni bilo mar naroda. Njih cilj je bila boljševiška revolucija za vsako ceno, ne glede na narodove žrtve.

„Žrtve morajo biiti“, so opravičevali svoje krvave orgije.

„Če po revoluciji ostane deset Slovencev, smo dosegli svoj cilj“, je dejal taisti krvnik naroda Boris Kidrič.

Mladino so vabili, mobilizirali in nasilno ugrabljali z frazami pravičnosti, enakosti in slovanskega bratstva:

„Naglo puške smo zgrabili

in odločno z doma šli,

ko sovjetski so junaki

skupni boj oklicali“,

ob enem pa prisegli Stalinu in prodajali našo Slovenijo boljševikom:

„...a ve žene naše, ne točite solza,

pokažite mladini do novega sveta.

Čez polja, po celem svet' doni

Slovenija sovjetska, velika bodeš ti!"

Mera je bila polna in prepolna. Vstal je slovenski fant in odločno pribil: „Ne damo se! Živeti hočemo!“ Po vaseh so v nočeh stražili fantje, kdaj se bodo prihulili iz gozda Stalinovi hlapci in začeli „osvajati“ kašče, hleve ob ustrahovanju ljudi po vaseh. Podnevi pa je okupator kaznoval iste vasi.

Vstala je Nacionalna ilegala v zaščito naroda pred okupatorjem in komunisti.

Pozneje so se organizirale Vaške straže in končno nepremagljiva Domobranska vojska, pod prvim slovenskim generalom Leonom Rupnikom. Vojska prostovoljcev, ki je narasla v 15.000 mož in uspešno čistila Slovenijo Stalinovih borcev ter čakala okupatorjev poraz na svetovnih frontah, ko bo vstala svobodna, samostojna, združena Slovenija.

Ko se je že danilo jutro svobode, se je približal izdajalec Juda in prodal naš Trst in Gorico, našo Benečijo, Monošter, Celovec ter zibelko slovenstva, našo Koroško za ceno krvi tisočev slovenskih src in Slovenijo pahnil v polstoletno krvavo boljševiško suženstvo.

Slovenski raj pod Triglavom so spremenili v grobišče. Narodu je nasilje vcepilo strah v kosti, izoblikovali so ga v robot.

Ko po vsem prestanem trpljenju ugotavljamo narodovo škodo fizično, moralno in materialno, spoznavamo, da vse prestano in prelita kri ni bila zamanj. Vse je silna cena slovenske identitete in narodove samostojnosti. Manjka le še popolna svoboda, pravnost, od-prava starih privilegijev, obsodba zločinov in zločincev. Tudi to se bo zgodilo.

Z neomajno vero v Boga, ki naš narod preizkuša na veliko in mu podeljuje veliko: samostojnost, papeževo prisotnost, rast nove idealne mladine, smemo upati, da bo naš narod mučencev, močan svetilnik njim, ki se drže božjih potov in resen opomin vsem, ki še vedno postavljajo v oltar zločin, Boga - Deteta v naročju Matere - Marije kraljice Slovencev, pa zamenjuje s podgano.

ZVEZA DRUŠTEV SPB - TABOR

Prinašamo doživetje Andreja Grilca, vnuka umorjenega Alojzija Grilca. Andrej je prišel v osvobodeno Slovenijo iz daljne tujine iskat zverinsko umorjenega deda in sotrpine z željo, da dobijo mučeni krščanski pokop. Želja se mu je izpolnila.

Andrej Grilc

Slovenska kri iz roda v rod... 1943 - 1993

21. oktobra 1993 je poteklo petdeset let, odkar je skupina zavednih Slovencev iz Novega mesta in okolice na Dolenjskem v Sloveniji dotrpela mučeniško smrt. V čast vsemogočnemu Bogu in slovenskemu narodu.

Vse te smrti najbolj nazorno kažejo, da komunisti niso ubijali samo tiste, ki so z orožjem v roki branili svoje domove in družine, temveč predvsem tiste osebe, za katere so vedeli, da so odločni narodnjaki, priljubljeni v svojem okolju, stebri našega naroda ter verni katoličani.

Danes vsi mirno počivajo v lepi dolenjski zemlji, ki je — kakor v Sloveniji vsi vedno bolj odkrivajo - vsa oškropljena z mučeniško krvjo svojih sinov. Mnogo globokih in ganljivih trenutkov pa tudi lepih dni sem doživel ob svojem prvem obisku domovine Slovenije. Rad bi opisal, kako smo se tam spominjali teh tragičnih dogodkov izza časa komunistične revolucije.

—
Po poročanju prič so se dogodki razvijali, kakor nam govori kronika:

Meseca septembra 1943, po razsulu Italije, so partizani prišli v Novo mesto; oblečeni v uniformah s sovjetsko zvezdo so pričeli v večjem številu zapirati ljudi v novomeške zapore. V tem času so tudi aretirali 17 ljudi, med njimi je bil tudi moj stari oče Lojze Grilc, star 48 let, oče šestih otrok. (Glej tudi J. Dolenc - Moja rast).

Nekatere osebe so bile po nekaj tednih izpuščene. Tako se je zgodilo tudi z mojim starim očetom. A komunisti so ga kmalu ponovno zaprli, ga vodili po raznih zaporih - tako kot druge jetnike - in naпослед brez vsake sodbe kruto usmrtili. Padel je izključno zaradi svojega protikomunističnega pričanja.

Jetniki novomeških zaporov so bili skoraj vsako noč okrog enajste ure klicani na zasliševanje; med njimi je bil tudi moj stari oče. Komunisti so hoteli od njih zvedeti, kje so njihovi otroci, posebno še, kadar se je šlo za družine, katerih sinovi so bili po vaških stražah. Od jetnikov so zahtevali, da priznajo komunizem kot novo in odrešujoče gibanje, česar pa ti jetniki niso hoteli. Njihova vest in odločno versko prepričanje sta bila zadosten razlog, da so končno morali pasti pod morilsko komunistično roko.

Skupaj z mojim starim očetom je bil kakšna dva tedna kot sotrp in tudi duhovnik dr. France Blatnik SDB. Ta se je čudežno rešil strašne smrti. Bil je sicer iz zapora izpuščen, a je do zadnjega spremljal mojega starega očeta in ga tudi z zakramentom svete spovedi pripravil na smrt. Predno sta se za vedno ločila, je tudi prevzel nekako varstvo za vso družino; za ženo in za šest otrok.

Leta 1975 mi je pisal dr. Blatnik iz ZDA, kamor je odšel delovat kot slovenski duhovnik. Bil je zelo poznan po številnih člankih v časopisu Ameriška domovina. Posebno in res natančno je raziskaval vse dogodke za časa komunistične revolucije, opisoval storjene grozote, napisal tudi več poročil o vaseh, ki so jih komunisti požgali. Objavil je kompletan seznam slovenskih duhovnikov, ki so bili po ječajah in drugih širom Slovenije mučeni in kasneje pobiti.

Neki odlomek iz njegovega pisma se glasi tako: „Res ne vem, kdaj so jetniki spali, kajti vedno ko sem se zbudil, sem videl, kako molijo sveti rožni venec, ali pa so bili pri zasliševanjih..” - „Čudno: mene niso klicali na zasliševanje, ker novomeški partijci niso imeli oblasti nad menoj, marveč izvršni odbor. Ko pa je prišla Vida Tomšičeva, me je poklicala in prvo, kar je rekla, je bilo: „Seveda, ti si duhovnik, ti komunizma ne moreš priznati”. Kakor da bi šlo za dvojno mero... Ko so se partizani po nekaj tednih gospodovanja v Novem mestu morali umakniti pred Nemci, so sklenili - kot vse kaže - , da likvidirajo vse tiste zapornike, ki so jim bili idejno nasprotni, pa čeprav jim niso mogli očitati ničesar.”

Pričevanja o tem so bila objavljena in so na voljo (Dolenjski list, št. 37 (2195) od 12. septembra 1991) ter se glasijo tako:

Prvo pričevanje - dokument je v novomeškem arhivu - je dal o tem poboju jetniški paznik Anton Stine iz Novega mesta. Takole pravi: „Iz Zaloga, kjer je bilo 60 zapornikov, se je jetnišnica 14. oktobra z vsem moštvom preselila v šolo v Bično vas...” Kronika je zelo obširna in

natančna - skušal jo bom skrajšati - čeprav bi bilo zanimivo objaviti celoten članek, samo tako bi bila ustvarjena prava slika o tem pokolu. Dnevi so tekli, pozno v noči 21. oktobra so pričele likvidacije.

Kraj: ena od tolikih neznanih in skritih jam, daleč v gozdu tam sredi slovenske zemlje, na koncu vasi Mihovec pri Padežu, blizu Bične vasi.

Jetniki so bili zvezani, uklenjeni po dva in dva. Gnali so jih iz šole od Bične vasi čez Cerovec v Padež do Bohovčeve hiše in nato v dolino. Iskali so kako jamo, da bi tam pobili jetnike in njih trupla pometali vanjo. Tako - kakor je dejal neki paznik - jim vsaj ne bo treba kopati jame za mrličje...

Nekatere jetnike so v hipu postrelili, drugi so bili samo ranjeni, preden so jih dokončno usmrtili, tako da je bilo trpljenje še huje. Pri mnogih je tik pred smrtjo bilo slišati zadnje besede: „Molimo!“

Vse to pobijanje pa je spremljalo žaljivo govorjenje krvnikov. Nad vse pretresljive so zadnje besede Marije Golobove, preden so jo ubili: „Walter, povejte moji mami, kaj se je zgodilo“. Komunisti so nato njo ubili s strelom v glavo. Potem so trupla preiskali - kakor pravi priča - in tudi oropali, pobrali legitimacije, „da ne bo sledov“... Trupla so potem znosili v kakih 150 metrov oddaljeni prepad in jih zmetali vanj. Skozi vhod v jamo so pobite zmetali daleč notri, pozneje pa nametali čez kamenje in skale.

Tak je kratek opis te strašne noči pred petdesetimi leti.

—

Potrebnih je bilo dolgih skoraj petdeset let, da smo to neznano jamo končno odkrili. V tem času je bilo v temi in molku, toda resnica je pričela prihajati na dan in danes točno vemo, kje in kako so se dogodki razvijali, kje so bile žrtve umorjene.

Kupi kosti so še vedno tam na morišču, jama je polna, ostajajo kakor nemo pričevanje, kot pomnik žrtvam in časom, katere naj ne bi nikdar pozabili.

Govori se o 17 žrtvah - tako namreč kažejo doslej najdeni ostanki - čeprav je bilo število njih brškonje precej večje.

Zdaj mirno gledamo nazaj na tiste čase in osebno odkrivamo posledice tistih usodnih dni! Toda pomislimo, kako obupno je moralo biti tem ljudem tisto strašno noč. Skušam se živeti vanjo...

Kako je pravzaprav vse to neverjetno... Pol stoletja je preteklo in zdaj smo prišli nazaj v Slovenijo.

Mimogrede bi omenil, kako sva s prijateljem prišla v Slovenijo. Vstopili smo v domovino skozi Karavanški predor in se nismo ustavili, dokler nismo zagledali hišo starega očeta ob starem mostu pri reki Krki ob vhodu v Novo mesto. Kako bi vam opisal tisti trenutek, kaj sem čutil, ko sem stal pred staro hišo in se spominjal, koliko so mi pripovedovali o rojstnem kraju. In zdaj sem bil jaz tam!

14. avgusta 1993 smo se zbrali. Skoraj vsi sorodniki, cele družine, sinovi in hčere pa tudi vnuki tistih nekdanjih mučencev. Bilo nas je okoli sedemdeset. Kako bi mogel opisati tiste ure! Bilo je ganljivo, kakor danes pravijo v Sloveniji: „enkratno“.

Vsi skupaj smo naredili isto pot, ki so jo nekoč jetniki. Od zadnjega kozolca naprej po hosti - približno pol ure - po poti, ki pelje nekoliko navzgor od jame. Ves čas smo molčali in se šele pred jamo drug drugemu predstavili.

Nikoli ne bom pozabil, kako me je Šonceva gospa takoj spoznala, čeprav me nikoli ni videla. Niti po fotografiji ne. (To je hčerka Viktorja Šonca, prijatelja in soseda mojega starega očeta, s katerim sta bila skupaj umorjena). Ko sem jo vprašal, kako to, da me je spoznala, mi je odgovorila: Kako te ne bi, saj si po vsem podoben tvojemu očetu Slavku, ki sem ga dobro poznala. Kaka škoda, da ga danes ni tukaj med nami...“ Pokazala mi je sliko mojega očeta kot domobranskega oficirja, ki jo je imela pri sebi.

Nekateri smo potem primerno povezani z vrvjo in po majhni lestvi vstopili v jamo, kakih deset metrov v globino. Nosili smo posebne svetilke, kajti notri je bila tema. Začeli smo valiti proč kamenje in v zemlji odkrivali pol zakopane ostanke kosti. Zbirali smo jih in polagali v leseno skrinjo. Medtem so drugi prižigali sveče v spomin pokojnim.

Ko smo končali, smo strmeli drug v drugega. Brez besed, a vsi smo se zavedali važnosti trenutka. Vsi smo bili eno, vsi smo bili ista roka, ki je odkopavala kosti, vsi ena sama misel, eno in isto pričevanje. Pred vsem vsi v isti misli: Začudenje, kako se je sploh kaj takega moglo pri nas zgoditi.

Zgoraj pred jamo se je po tem pričela daritev svete maše. Prošt Jože Lap iz kapiteljske cerkve v Novem mestu in moj stric Janez,

duhovnik iz Venezuele, sta skupaj maševala ob skromnem križu. Na tem križu, ki nosi čisto slovensko zastavo, so imena tistih, ki so bili tam umorjeni. Bogu vdano so vztrajali v stanovitnosti in v resničnem mučeništvu do konca.

Na križu pa je tudi pojasnilo, da tam ležijo tudi še ostanki neznanih drugih pobitih oseb. Spodaj na križu je tudi razbrati imena - morilcev.

Pri maši je marsikdo imel oči polne solz. Vsak se je spomnil na tisto osebo iz družine, ki je že v večnosti pri Bogu... Kako radi bi bili v tistem trenutku vsi skupaj! Posebno sem imel v mislih svojega očeta. Dano mi je bilo, da jaz uresničim to, česar on ni dočakal, a si je toliko prizadeval in želel: da bi nekoč v spremstvu vseh bratov in sestra našel grob, neznani grob svojega očeta in vstopil vsaj še enkrat v življenje v izropano in odvzeto hišo družine, tam ob bregu Krke v Novem mestu.

Po maši je sledil razgovor med navzočimi: kako je res vse bilo, vse podrobnosti. Vsak je spraševal za svojega sorodnika, hotel zvedeti čim več o njegovih zadnjih dneh, zadnjih urah... Izmenjali smo si podatke, povedali vse, kar je kdo pač vedel. Brali smo tudi odlomke iz knjig, ki govorijo o tistih časih, gledali slike iz starih časopisov, ki so - pred petdesetimi leti - poročali, kaj se godi. Pokazali so mi list iz Slovenca (16. decembra 1943) in na njem naslov: **Novo mesto objokuje svoje najboljše sinove**. Objavljene so slike pobitih in kratek življenjepis vsakega.

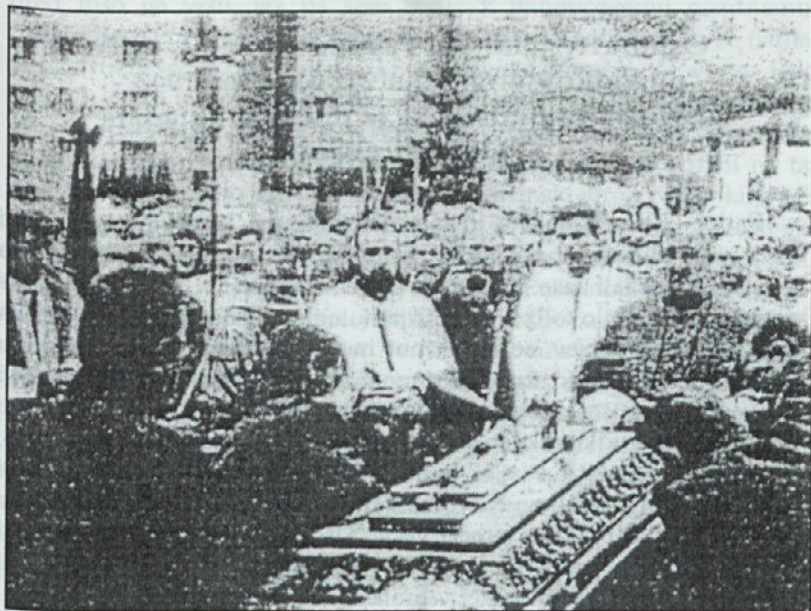
Nadaljujem z besedami, ki mi jih je napisal dr. Blatnik v svojem pismu: „Ni nobenega dvoma, da smo v teh pravih mučencih dobili vzvišene vzornike in prekrasne zglede mučeništva. Tvoj stari oče in trije tvoji strici so bili domobranci. Skupno smo preživeli tista junaška leta v Novem mestu in okoli 12.000 njih soborcev je bilo vrnjenih, mučenih in pobitih.“

Za vsakega izmed nas, ki smo bili priče komunističnih grozodejstev pa tudi za naše potomce velja, kar je Bog naročil Mojzesu: „Samo varuj se in zelo pazi, da ne pozabiš reči, ki so jih videle tvoje oči, in da ti ne izginejo iz srca vse dni tvojega življenja. Oznanjaj jih svojim otrokom in vnukom!“

—
Ob tem obisku Slovenije sem živo spoznal in se nenadoma

zavedal, kje so res prave korenine, iz katerih mora naša generacija črpati nove moči, če hoče izvesti ideale naših prednikov. Po takih jamah po vsej slovenski zemlji je bila prelita slovenska krti iz globokega prepričanja o resnici, prelita kot svetel vzor. Ne smemo na to nikoli pozabiti.

Odkril sem tiste resnične vrednote, za katere so se naši očetje toliko žrtvovali in tako tudi nam pokazali pot: Bog, narod, domovina.

Pokopani po 51-ih letih. Na novomeškem pokopališču v Ločni so se sorodniki in znanci, pa tudi številni drugi poslovili od posmrtnih ostankov sedemnajstih ljudi, ki so jih med drugo svetovno vojno mučili in streljali ter brez slovesa vrgli v skupni grob kraške Mikovške jame pri Padežu. Krščanski pogreb z mašo je vodil prošt Jože Lap. Tako bodo sorodniki in znanci ob bližajočem prazniku dneva mrtvih po tolikih letih svečke v spomin lahko prižgali na enem od grobov ločenskega pokopališča in nič več pri skrivnostni jami sredi padeški gozdov. (Foto: J. Pavlin)

PRVI URADNI PREKOP ŽRTEV KOMUNISTIČNE REVOLUCIJE V SLOVENIJI

Brezno razkrilo novo grobišče

Ostanki v jami pri Padežu so neme priče
dogodkov v noči na 21. oktober 1943 -
Občinska komisija si je morišče ogledala -
Dve pričevanji

Padež - Kar nekaj jih je, ki so vedeli za kupe človeških kosti v jami blizu vasi Mihovec pri Padežu. Iz raznih razlogov so novico dolga leta skrbno držali zase. Resnica je pričela kapljati na dan počasi, letos pozimi jo je že bilo toliko, da si je jamo ogledala občinska komisija za raziskovanje pobojev, sodnih zmot in drugih nepravilnosti, na čelu katere je novomeški župan Marjan Dvornik. Na morišču so bili znova 30. avgusta. Kupi kosti so še vedno v jami, ostajajo nemo pričevanje dogodkov, ki so se tam zvrstili v noči na 21. oktober 1943, ko je bilo tod pobitih vsaj 17 ljudi (tako namreč kažejo doslej najdeni ostanki zrtev), večinoma Novomeščanov in okoličanov, čeprav je bilo njihovo število bržkone precej večje. Usoda grobišča zaenkrat še ni znana, zato pa na novomeški UNZ razpolagajo z dokumenti, ki vsaj nekolikanj osvetljujejo doslej v molk in skrivnost zavito dogajanje.

Tri pričevanja o poboju so na voljo. Prvega je dal bivši jetniški paznik Anton Stine iz Novega mesta. Takole pravi: „Iz Zaloga, kjer je bilo 60 zapornikov, se je jetnišnica 14. oktobra z vsem moštvom preselila v šolo v Birčni vasi. Do 20. oktobra nisem videl ne slišal, da bi kateregakoli jetnika odpeljali. Ko sem naslednjega jutra okoli 6,30 prišel nazaj v šolo, sem vprašal jetniškega paznika Pršino, koliko je jetnikov, ki jim je treba pripraviti hrano. Pršina je šel gledat po sobah

in mi nato povedal, da je 12 ljudi manj. Te so ponoči odpeljali v ruperški gozd proti Velikim Škrjančam in jih tam postrelili. Tistega dne ob 11. uri mi je prišel jetniški paznik Jože Pelko povedat, da se naj takoj pripravimo za pot. Pospravil sem svoje stvari in vse skupaj odnesel na dvorišče. Pelko pa je tačas z listkom hodil po sobah, izbiral ljudi in jih pošiljal ven. Skupaj je bil 14 ljudi, med njimi prof. Kek, Šonc, Grilc, Pavlič, dva Micka, Armini, Čerovnik in še pet neznanih. Te jetnike smo potem gnali od šole čez Cerovec v Padež do Bahovčeve hiše. Ko smo prišli v Padež, so jetniki in stražarji posedli pred hišo na vrtu, jaz pa sem odšel k Bahovčevemu gozdnemu čuvaju Beceletu v klet, kjer mi je dal žganja in jabolk. Kmalu se nama je pridružil še paznik Pršina, ki je Beceletu vprašal, če ve za kak prepad, da bi tam pobili jetnike in jih zmetali vanj, da jim ne bi bilo treba kopati jame. Becele je odvrnil, da ve za jamo, vendar je zelo daleč, kar Pršine ni prav nič motilo. Okoli 16. ure smo prišli na ta kraj. Ko se je pričelo mračiti, je Jenko, ljubljanski strojevodja, ki je bil z nami, rekel Pršini, naj jetnike zveže. Ta je to storil z verigami in jih nato uklenjene po dva in dva gnal v dolino in postavil v vrsto tako, da so gledali proti stražarjem. Hip za tem je Pršina odskočil, Jenko in Gaberšek pa sta sprožila rafal. Jetniki so takoj popadali, nekateri med njimi so se še oglašali, te so Jenko, Gaberšek in še druga dva postrelili s puškami. Trupla smo nato preiskali, najdene predmete pa so dali meni: v Bahovčevi hiši sem jih nato izročil Vidi Rabzeljevi. Vse skupaj je bilo nekaj denarnic z 900 lirami, nekaj nalivnih peres in svinčnikov ter ena ura. Trupla smo znosili v kakih 150 metrov oddaljeni prepad in jih vanj zmetali. Zaradi teme so štiri žrtve ostale na morišču.

Naslednjega jutra okoli 6,30 nas je Pelko znova poklical za odhod. Že ponoči sem slišal, da je Ludvik Smrekar iz Birčne vasi pripeljal z vaško zasščito graščaka Fabjančiča, Marijo Golob in posestnika Lindiča iz Mokronoga. Prenočili smo na Bahovčevem podu, nakar smo jih zjutraj gnali na morišče. V spremstvu so bili Ludvik Smrekar, Gabrovšek, Gazvoda iz Birčne vasi, ki ga je NOV baje 1945 likvidirala, Ferdinand Berk, Prenk, strojevodja iz Ljubljane, Hren iz Šmihela ter še 11 drugih. Ko smo prišli blizu jame, jih je večina odšla naprej, da so pospravili štiri trupla od prejšnjega dne, nato smo jetnike gnali naprej. Fabjančič je ob tem rekel Smrekarju: „Zdaj pa se je tvoja želja izpolnila.“

Pršina in Jenko sta trojico gnala v dolino, ko so prišli do dogovorjenega kraja, sta paznika odstopila, za jetnike pa je stopil Gabrovšek s strojnico v roki in sprožil rafal. Vsi trije so bili ranjeni v nogo. Fabjančič je prosil morilce, naj ga ustrelijo še v glavo. Marija Golob pa je izustila: „Valter, povejte moji mami, kaj se je zgodilo“. Jenko in Gabrovšek sta nato vsakega ustrelila v glavo. Pršina jih je razvezal, nakar so trupla znosili v prepad. Vsi skupaj smo potem šli na Uršna sela in Verdun, od koder smo se razšli na več strani“.

Podobno je bilo pričevanje Valterja Hrena, mizarja iz Šmihela, ki je bil izbran za stražo jetnikov.

„Mislim, da je moralo nekaj komunistov priti iz Novega mesta, da so pomagali Pršini in sodniku Karolu likvidirati iz šole odpeljane ljudi. Sodniki v šoli so bili **Vida Rabzelj**, komunist **Karol** in jetniški paznik **Pelko** iz Novega mesta. Ta trojica je tudi izbrala jetnike, med katerimi so bili Šonc, Pavlič, dva Mikca, Armini, prof. Kek, imen ostalih ne vem. Jetnike so postavili v vrsto. Pri tem delu so bili poleg mene neki Mali iz Češče vasi, Fink iz Cegelnice, Gazvoda iz Birčne vasi, Kosten, železniški delavec iz Trebnega, Srebotski, zavirač iz Ljubljane, Gradišar iz Ponikev, Kovačič iz Grobelj, Jože Francelj, zavirač iz Ljubljane, Jenko in Gabrovšek, oba strojevodja iz Ljubljane, politkomisar Lojze, paznik Pršina, strojevodja Pišler iz Ljubljane in jetniški paznik Štine... Pršina je jetnike odgnal v dolino in jih postavil v vrste, da so gledali proti nam. Pršina je nato odskočil, prof. Kek pa je rekel: „Saj nam je vendar dr. Mikuš obljubil amnestijo!“ Nekdo drug je rekel: „Molimo!“ Na te besede je Jenko zakričal: „Kaj pa čakate?“ Gabrovšek in še eden sta nato spustila rafal. Vsi so takoj popadali po tleh, nekateri so še stokali. Jenko, Gabrovšek in Rus so tri, pri katerih so še ugotovili znamenja življenja, postrelili s puško. Nato je Jenko zavpil: „Stražarji, pridite dol, poberite legitimacije, da ne bo sledov!“ Hren je nato v nadaljevanju v celoti potrdil tudi Štinetovo pričevanje o poboju ostale trojice, enako kot Ferdinand Berk, bivši jetniški paznik iz Novega mesta.

Tančica skrivnosti jame pri Mihovcu je tako odgrnjena, le grobišče in kosti v njem čakajo človeka dostojno obeležje. Kot pomnik žrtvam in časom, ki se ne smejo več ponoviti.

B. Budja

Zlo se odkriva samo

Kdo je prisostvoval usmrtitvi generala L. Rupnika?

To vprašanje je pojasnil Marjeti Smolnikarjevi („Demokracija“ - 23. aprila) Albert Svetina - Erno, nekdanji pomočnik načelnika Ozne, Ivana Mačka - Matije.

Albert Svetina je po končani partijski šoli opravljal več funkcij. Po dovršeni „vzgoji“ Borisa Zihlerla je po nemški ofenzivi bil pomočnik Viktorja Avblja v glavnem poveljstvu. Tu je doživel smrt partizanskega poveljnika in prostovoljca v španski revoluciji Staneta Rozmana in še dveh partizanov. Komunistični vrh je Stanetovo smrt pripisal nesreči pri preizkušenju orožja, v Črnomlju pa so nekateri Stanetov konec pripisovali njegovim ožjim sodelavcem, ki so v njem videli tekmeca za oblast. Svetina zatrjuje, da so oznovci Stanetovo krsto odnesli in pokopali neznanokam v Rogu. Še danes iste niso odkrili.

„Erno“ je v pogovoru z Marjeto Smolnikar dregnil v rdeče seršenovo gnezdo in navedel kopico najvažnejših aktivnih partijcev kot Mitja Ribičiča, Matijo Mačka, Borisa Kraigherja, Luka Leskovšek, Marjeto Kidrič, Jožeta Brileja, Slavka Zoreta, Milana Apiha i.t.n.

Da so se vrhovni partiji v CK KPJ strinjali z načrti CK KPS potrjuje Svetinova izjava ob obisku E. Kardelja in Mačka pri Titu v Drvarju. Takrat, tako Svetina, smo zvedeli za Titova in Rankovičeva navodila, ki so se glasila: Ruski tovariši v glavnem štabu pričakujejo konec vojne. Naša naloga je pobiti čim več sovražnikov brez sodišč. Ko bo to opravljeno, se o zadevi ne bo nikoli več govorilo niti o tem ne bo pisala zgodovina.

Zgodovinsko je potrjena naslednja Svetinova izjava: „V Beli Krajini je bilo že takrat zaznamovanih 17 tisoč Slovencev, ki naj bi jih likvidirali. Povojne poboje je mogoče dokazati, vendar tisti, ki imajo oblast v Sloveniji, čakajo, da se pozabi. Celo Maček je priznal likvidacije in preganjanje družin. Niso pa se godile samo v Sloveniji. Skupine likvidatorjev so bile tudi v Trstu in Gorici. Res je, da tega umazanega dela ni opravljala samo slovenska ozna, bili so tudi Srbi.

Matije Mačka danes ni več, da bi potrdil Svetinova pričevanja, da je Mitja Ribičič bil tisti, ki je sodbe pripravljal. Verjetno obstojajo tudi listine, ki dokazujejo, da Ribičič ni le predlagal obsodb, ampak je bil TUDI NAVZOČ PRI IZVRŠITVI SMRTIH KAZNI. IMAM DOKAZ, DA JE BIL NAVZOČ PRI USMRTITVI GENERALA L. RUPNIKA. Z 99% GOTOVOSTJO TRDIM, DA OBSTOJAJO LISTINE, KI DOKAZUJEJO KAKŠNO VLOGO JE V RESNICI IGRAL MITJA RIBIČIČ. VSI, KI ŠE ŽIVIJO IN SO Z RAZLIČNIMI POBOJI PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

KAKORKOLI POVEZANI ALI ZANJE VSAJ ODGOVORNI, SE SPRENEVEDAJO, KRIVDO PA BI NAJRAJE V ČIM VEČJI MERI NAPRTLJI MAČKU.

Pretresljiva zgodba o osemstoterih žrtvah

Za Svetino je po njegovi izjavi bil zanj najtežji trenutek, ko je pokopal partizanskega poveljnika Franceta Rozmana - Staneta. Uverjen sem, da je bil Svetina večkrat na križpoti, ko je sodoživljal strašne komunistične dni. Imel je srečo, da se je umaknil iz domovine, ko so njegovi gospodarji odločali o stoterih življenjih, ki so končali na Golem otoku. Morda mu je to svetoval Maček - Matija, pa tudi hvaležen njemu, ko je za svojega namestnika namesto njega nastavil Marjetko Kidričevo.

Svetina ni mogel odgovoriti Marjeti Smolnikar, kolikšno je v resnici število žrtev povojnih pokolov. Predsednik države Milan Kučan je priznal, da je bilo po vojni pobitih več tisoč ljudi.

Predsednikovo priznanje, tako Svetina, je vsekakor zelo relativno. Svetovni tisk navaja, da je po končani vojni v Sloveniji končalo življenje čez 200 tisoč Slovencev, Hrvatov, Črnogorcev, Kozakov in Nemcev.

Za zaključek ponatiskujemo naslednji Svetinov doživljaj:

„Po Mačkovem naročilu sem organiziral izkopavanje trupek iz Brezarjeve jame. Likvidacije so opravili maja, izkop pa je Maček -povsem hladnokrvno- naročil zaradi zastrupitve pitne vode in pritožb domačinov. Vse se je dogajalo strogo konspirativno, čeprav so domačini vedeli.

Brezno je bilo minirano in globoko dvanajst metrov, zato smo si morali pomagati z dvigali. Za tehniko je skrbel Apih. Odkritje je bilo zgrozljivo. V brezno je bilo zmetanih okrob 800 trupel. Med njimi so bili domobranci, hrvaški vojaki, civilisti, otroci, stari 5. in 16. let, ženske.“

Svetina: „Sicer se je v zloglasni Slaviji že leta 1945. javno govorilo, naj bi bilo pobitih 40 tisoč ljudi.“

Pričevanja A. Svetina spopolnujemo z besedami dr. J. Pučnika v Novem mestu:

„Rablji so povzročitelji trpljenja drugih ljudi. Vpletajo sami sebe v tako imenovane velike dogodke, pri katerih so imeli pomembne naloge, ki so jih pogumno opravljali. Od te iluzije živijo še danes, saj jim je bila vcepljena v letih, ko so bili na višku življenske moči“.

Albert Svetina - Erno, ni bil rabelj, videl pa je njihove zločine od blizu in je eden redkih, ki si upa o tem na glas govoriti. Parlamentarni komisiji za povojne poboje je sam ponudil svojo izpoved. V imenu zgodovine in v svojem lastnem, pravi Svetina. Svetina, s korajžo na dan.

S.I.S.

Vprašanje sprave

Razmišljanja ob obletnici Vetrinjske tragedije

Beseda „sprava“ je v današnji slovenski družbi ena najpogosteje izgovorjenih besed, čeprav imajo ljudje, ki jo izgovarjajo, zelo različne pojme, kaj naj bi pomenila.

Pojem SPRAVA naj bi pomenil nekaj, kar je popravljeno, izravnano, odnosno postavljeno na prave temelje, v bistvu nekaj, kar je RESNICNO, ob katerem se lahko zedinijo različna mnenja in pogledi.

V slovenskem primeru naj bi beseda pomenila pomirjenje med dvema taborama, levim in desnim, ki sta se med drugo svetovno vojno sprla na življenje in smrt. Ta spor pa je v narodnem organizmu nesprejemljiv tako, kot je rak v človeškem fizičnem organizmu. Treba ga je ozdraviti, ali izrezati, sicer organizem umre. Isto velja za narod. Hiša, razdvojena zoper samo sebe, ne more obstati, je zapisano v Svetem pismu.

Če torej v slovenskem narodnem organizmu ne more priti do sprave, je to posledica dejstva, da si jo ljudje v enem taboru predstavljajo drugače, kot v drugem. Potrebna pa je ta sprava zato, ker je bil ob koncu vojne nad delom slovenskega naroda zagrešen zločin, ki ga ena stran nenehno kliče v spomin, druga pa skuša zbrisati ali - pozabiti. Takšno stanje pa spravo avtomatično izključuje.

Nekaj časa je kazalo, da bo sprava prišla sama od sebe, s pozabljenjem, potem pa so se stvari drugače zasukale. V resnici v Sloveniji ne manjka ljudi, ki vijejo roke nad sedanjimi razgretimi debatami in tožijo, da so vendar že povsem mirno živeli med seboj, „ta rdeči“ so poročali „ta bele“, zdaj pa je vsa stvar spet zakipela.

Ko se je zrušil komunistični sistem po vsej Evropi in tudi v Sloveniji, so se stvari bistveno spremenile. Nekdaj „premagana“ desnica se je vrnila v slovensko politično življenje. V zdomstvu so si nekateri naivno predstavljali, da se bodo stvari preko noči obrnile za 180 stopinj in da bo vse tako, kot so to pričakovali vsa leta. Drugi so hiteli v Slovenijo in postali celo svetovalci določenih političnih

osebnosti, s čemer so pri ljudeh v nasprotnem taboru vzbudili bojazen, da se bo res vse obrnilo za 180 stopinj. Tako se je začelo. In zdaj, kot kaže, nihče prav ne ve, kako to debato vsaj ustaviti, če že ni mogoče doseči tiste nesrečne sprave.

Morda si je treba ogledati dejstva. Začel je vsekakor levi tabor. Po našem ljudskem pravilu in celo po pravilu na Divjem zahodu, je krivisti, ii prvi seže po orožju. Desni tabor to gotovo ni bil. Sledilo je obračunavanje, v katerem se je desni tabor, prisiljen ob steno, poslužil sredstev, ki se jih v normalnih razmerah ne bi. Ta „zgrešenost“ pa razlaga in opravičuje neizmerni teror, s katerim je levi tabor uvajal svoj sistem na slovenkih tleh. To dvoje se torej medseboj izključuje in na tem področju ni nobenih večjih razlogov, ki bi omogočali spravo. Ne ena ne druga stran ne ustvarja nepremostljivih ovir zaradi ljudi, ki so V BOJU izgubili življenja.

Ostaja pa dejstvo pokola v Kočevskem Rogu, Toškem čelu, Teharjah in drugod. Tega udarca pa drugi, desni tabor ni več mogel povrniti, ker je bil pač fizično uničen; bil pa je ta udarec po vseh človeških in božjih zakonih - zločin. Tudi v tem sta si danes oba tabora edina. Predstavniki levega tabora priznavajo, da je bilo to dejanje - zločinsko.

Zakaj torej še vedno ni sprave?

Desni tabor na ta udarec ne more odgovoriti in tega zločina ne more pozabiti, lahko ga samo ODPUSTI. Toda vsako odpuščanje zahteva priznanje, kesanje in obžalovanje. Priznanje je prišlo, tako od predsednika države, kot od organizacije borcev levega tabora. Manjka torej kesanje in obžalovanje.

Morda zato, ker se levi tabor boji, da bi to kesanje in obžalovanje pomenilo nekakšno PONIŽANJE njega samega, odnosno njegovih SEDANJIH najvidnejših predstavnikov, če že pozabimo na tiste redke, ostarele priče tega zločina, ki še živijo.

Morda je pot do sprave v tem, da bi desni tabor prek svojih predstavnikov nakazal, da mu ni do PONIŽANJA današnjih predstavnikov levega tabora, ki so bili v času zločina povečini še otroci, temveč le do resnične sprave, ki pa je brez kesanja in obžalovanja nemogoča? Sedanji predstavniki naslednice nekdanje

nekdanje Komunistične partije bodo namreč obremenjeni z njenim grehom, dokler ga ne izpovedo in obžalujejo.

V zgodovini ne manjka primerov. Zločin, ki ga je Nemčija zagrešila nad židovskim narodom, je relativno skoraj identičen z zločinom, zagrešenim nad delom slovenskega naroda. Nekdanji nemški kancler Willi Brandt je ta zločin priznal, ko je v Varšavi padel na kolena pred spomenikom žrtev holokavsta v uničevalnih taboriščih. Ali se je s tem ponižal? Ali se je židovski in poljski tisk hvalil, kako je bil ponižan voditelj velikega nemškega naroda? Velike napake morejo priznati le veliki ljudje - in so zato še večji, ne pa ponižani.

Levi tabor bo morda ugovarjal, da je bil ta zločin že priznan in obžalovan. Morda res, a to so bile besede izgovorjene v veter. Predsednik nove države se je res udeležil spravne svečanosti v Rogu; res je potrdil, kaj se je zgodilo in zatrdil, da se nekaj takega ne sme nikdar več ponoviti. Toda nekje za njim je stal predstavnik nekdanje Komunistične partije, z rokami v žepih...

Zato bi morda bila pot sprave v PISNI izjavi državnega predsednika, v pisni deklamaciji slovenskega parlamenta in, da, v PISNI IZJAVI sedanjega predstavnika nekdanje Komunistične partije, da je bil v Rogiu nad zvezanimi domobranci zagrešen zločin, s katerim so bile brezobzirno poteptane njihove človeške pravice do svobode, do zagovora in do življenja, pa da je vse to kršenje obžalovanja in kesanja vredno.

Enkrat v njegovem življenju, ob razpadu Titove Jugoslavije je bilo Sloveniji dano, da so vsi njeni otroci složno nastopili proti zunanji nevarnosti. Rezultat je bil takojšen in bi si boljšega ne mogli misliti. Ne smemo pa računati, da se bomo, sprti kakor smo, v primeru neke nove nevarnosti, spet znašli v bratskem objemu in trdnem sodelovanju. Taki trenutki so redki v zgodovini katerikoli naroda.

Od vsega začetka smo tudi slišali, da bo pot do sprave dolga in težavna. To pa ne pomeni, da se moramo prepustiti usodi. Če te poti ne bomo prizadevno ISKALI, je ne bomo NIKDAR našli in Cankarjeva pomisel „tod bodo živeli veseli ljudje“, se bo sprevrgla v tragičen epitaf: „Tod so živeli nespametni ljudje...“

Pavle Borštnik

Prokleta revolucija,

ki ukradla si mi vonj
nerazcvetele rože
in razdrila mi mladost.
Ki pognala si
otroka me
v sovražni, divji gozd.

Postava tvoja
strast, laži.
Tvoj bog
bilá ti je Morana.
Tvoja pest
teror krvavi.
Tvoj obraz
- OF zlagana.

Vse kar je sveto spoštovanja:
prijateljstvo,
sočutje
in ljubezen,
si mi trgala
s sovraštvom maščevanja.

Nasilje
v krvi grenkega pelina,
bilo ti je pravilo,
za borbo
bratstva bajonetov,
enakosti v grobovih
in svobodo boljševikov,
za novi red -
za postavo
kravega Stalina.

Prokleta!
Stokrat prokleta revolucija!

Odgovor škofa Rožmana

16. novembra 1959 je umrl v Clevelandu v Združenih državah Amerike dr. Gregorij Rožman, ljubljanski škof. V njegovi zapuščini so našli tudi spis, ki ga je sestavil leta 1946 in poslal papežu Piju XII. v Rim. V njem je povedal, kaj misli o vsem, kar so ga dolžili na procesu, uprizorjenem v Ljubljani proti njemu od 21. do 30. avgusta 1946. Spis, ki je bil objavljen kot priloga Naše Luči 6, leta 1966, ob obnovitvi sodnega procesa objavljamo v nadaljevanjih na tem mestu. S tem želimo pomagati k zbistritvi podobe škofa Rožmana v našem zgodovinopisju.

„V kolikor mi je po ljubljanskem dnevniku „Slovenski poročevalec“ (št. 195-201) in po radijskem prenosu o procesu znana vsebina obtožnice in utemeljitev obtožbe zoper mene, morem k posameznim točkam po resnici sledeče izjaviti:“

Obtožba:

V. Pismo na kardinala Maglioneja: Obtožnica trdi: Pri dne 16. februarja 1942 izvršeni seji političnih zastopnikov pri škofu so bili ugotovljeni predlogi, ki naj omogočijo italijanskemu okupatorju vzdrževanje miru in reda v tako imenovani Ljubljanski provinci, v obliki pogreškov, ki jih je okupator zagrešil: in sicer: a) da je okupator dovolil bivšim oficirjem jugoslovanske vojske bivanje v Ljubljani; b) da nudi slovenskim beguncem iz nemške okupacijske cone v Ljubljanski provinci azil; c) da ni uvedel osebnih izkaznic; d) da je pustil prebivalstvu radio aparate, s katerimi morejo poslušati različna za osvobodilno gibanje ugodna poročila; e) da je italijanska propaganda prešibka; f) da je obdržal pri vsem upravnem aparatu posebno pri železnici, pošti in policiji, slovensko osebje.

Te zahteve so bile poslane dne 11. marca 1942 po nalogu obtoženega Rožmana po nekem duhovniku v Rim in izročene papeževemu državnemu tajniku Vincencu Maglioneju. Posledica tega so bile: blokada v marcu, internacija jugoslovanskih oficirjev v Gonars, vpeljava osebnih izkaznic, zaplemba radijskih aparatov, odpust in internacija uslužbencev pri železnici, pošti in drugih javnih ustanovah.

Moj odgovor:

1. Dne 16. februarja 1942 se ni vršila nobena seja političnih zastopnikov pri škofu (glej točko 4.), zato tudi niso mogli biti slenjeni

navadeni predlogi.

2. Nikdar nisem kakega pisma ali kako spomenico s tako ali podobno vsebino sam sestavil ali po kom drugem sestavljeno poslal v Vatikan. V obtožnici navedena vsebina je popolnoma izmišljena. Dokaza, od kod ta spomenica, ne prinaša ne obtožnica niti ni bil ta pri obravnavi doprinesen.

Kot dokaz je navedeno samo poročilo italijanskega komandanta delegacije za vojaške Transporte, ki navaja, da je dne 11. marca 1942 odpotoval neki slovenski duhovnik z večernim brzovlakom v Rim po naročilu škofa z važnimi pismi. O vsebini pisem ne ve poročilo ničesar. Prav tako ni mogel ne vojaški tožilec ne kaka druga priča doprinesiti dokazov za inkriminirano vsebino pisem.

Izjavljam še enkrat: Nikoli nisem kaj podobnega kamor koli poslal. Vse je nespretna potvorba.

Poslal pa sem od časa do časa na Sveto stolico po službeni dolžnosti poročila o verskih in cerkvenih razmerah v ljubljanski škofiji, ki je bila zasedena po dveh različnih okupatorjih, od katerih je nemško posebno krivično in kruto postopal, ko je pregnal vse duhovnike, zaplenil vse cerkveno premoženje, prepovedal ljudski jezik v cerkvi itd. Vsako krivico, vsako novo nevarnost, vsak umor duhovnikov ali njihovo aretacijo sem sporočil najvišji cerkveni oblasti, da bi tako mogla ta po svoji preudarnosti na merodajnih mestih ugovarjati. Če je dne 11. marca 1942 v resnici kak kurir nesel moja pisma v Rim, ne morem več vedeti. Nikakor pa ni nesel v obtožnici navedenega poročila: ne dne 11. marca 1942 ne kdaj prej ali pozneje. Če pa bi bilo prišlo na papeško državno tajništvo poročilo z vsebino, kakor ga navaja obtožnica, tega poročila jaz nisem niti podpisal niti odposlal, marveč je poročilo potvorba z namenom poznejšega izigravanja proti meni.

Glede v obtožnici iznesene vsebine pa še pristavljam:

ad a): Iz nemških ujetniških taborišč v Ljubljansko provinco pristojne oficirje jugoslovanske vojske, ki so bili od Nemcev izročeni italijanski vojaški komandi, so Italijani pustili sprva na njihove domove; pozneje pa so bili v resnici internirani. Zakaj? Prvič zato, ker je Nemčija protestirala, da je Italija jugoslovanske vojne ujetnike spustila na svobodo, čeprav vojno stanje z Jugoslavijo še ni bilo končano. Drugič pa, ker je OF poslala tem oficirjem po pošti poziv, naj vstopijo v partizansko vojsko. Pošta je šla seveda preko italijanske cenzure, nakar so bili oficirji poslani v internacijo. Škof se je dolgo časa z raznimi intervencijami trudil za oprostitev teh

oficirjev. Priče za to so številne soproge teh oficirjev, ki so hodile k škofu s prošnjami za posredovanje.

ad b): Ko so italijanske obmejne straže delale slovenskim beguncem iz nemške cone Slovenije težave pri prestopu v Ljubljansko provinco, sem tozadevno interveniral pri visokem komisarju, nakar se je ta izjavil pripravljenega, vsem tem beguncem nuditi v provinci azil, pod enim samim pogojem: da se bodo mirno zadržali. Na to izjavo je bilo več tisoč od Nemcev preganjanih Slovencev puščenih čez mejo in so bili za ta azil hvaležni. To je resnica.

Obtožba:

VI. V pridigah, nagovorih in pastirskih listih je pozival škof vse katoličane svoje škofije na kolaboracijo z okupatorjem in na boj zoper osvobodilno gibanje.

VII. Največji del obtožnice se peča z domnevnim škofovim sodelovanjem pri oboroženi samoobrambi prebivalstva, posebno pri MVAC. Posebej se v obtožnici trdi:

1. a) V škofijskem dvorcu je bil pod vodstvom škofa ustanovljen odbor Vaških straž, pozneje MVAC. Seje so se vršile pozneje vedno tam.

b) Škof je bil kot ustanovitelj, voditelj in propagator MVAC odgovoren za vse njene zločine.

c) Škof je dajal župnikom in kaplanom navodila za ustanavljanje oboroženih edinic, jim naročal, naj vrše propagando in rekrutacije za MVAC in jih k temu obvezoval na podlagi cerkvene discipline. Kot dokaz služi nastavev Jakoba Mavca za kurata Vaških stražarjev v Semiču.

d) Pogosto je obiskoval italijanskega generala Robottija in pozneje njegovega naslednika generala Gambaro ter sprejemal njihove protiobiske, pri čemer so obravnavali boj zoper narodno-osvobodilno fronto.

e) Interveniral je za odpust onih internirancev, ki so se izjavili pripravljeni vstopiti v „teroristično organizacijo bele garde“. Kot dokaz služi dopisnica nekega Karla Avgušтина iz taborišča Gonars.

Moj odgovor:

Vsi moji pastirski listi, nagovori in tudi pridige so izšle (z malimi izjemami) v tisku in so bili vsem dostopni. V nobenih teh ni mogoče najti kakega poziva h kolaboraciji itd. Tudi javni tožilec, ki je vrsto teh razprav prebral, ni mogel dokazati svoje trditve iz mojih besed.

1. a) Vaška straža ali MVAC nista bili ustanovljeni pri škofu, tudi ni imel famozni komite (glej moj odgovor pod točko IV. 2) v škofijskem dvorcu nikoli kake tozadevne seje.

b) Jaz nisem ustanovil oboroženih Vaških straž, nisem bil na ustanovitvi nič udeležen, nisem nikdar izdal kake naloge ali kakšnega povelja in nikdar delal kake propagande zanje, torej ne morem biti odgovoren za zločine, ki naj bi jih člani Vaških straž ali MVAC zagrešili.

c) Da bi bili duhovniki dobivali od mene navodila za ustanavljanje oboroženih edinic ali celo ukaze za rekrutiranje, je popolnoma neresnično in se tudi ni moglo dokazati. Izjava medtem umorjenega kaplana Jakoba Mavca, da je bil s škofovim dekretom postavljen za kaplana (kurata) pri eni od edinic MVAC, dokazuje samo to, kar je po cerkvenem pravu po sebi umevno, da ne more biti noben duhovnik postavljen za vojaškega kaplana brez škofovskega pooblastila.

d) Posvetovanj s katerim koli italijanskim generalom ali poveljnikom o borbi zoper narodno-osvobodilno fronto nisem nikoli imel. Ta trditev ni bila dokazana in se tudi nikakor ne more dokazati.

e) Intervencij za odpust tistih, ki so bili pripravljeni vstopiti v MVAC ali v Vaško stražo, nisem nikoli vršil. Omenjeno trditev obtožnice naj bi dokazovala neka dopisnica interniranca Karla Avguščina pozimi leta 1942. Zadeva je bila sledeča: Prejel sem dopisnico iz Gonarsa z naslovom: Njegovi Svetosti, ki se je v besedilu ponovno do odvratnosti ponavljal. Vsebina dopisnice je bila pretirano ponižna prošnja za intervencijo za odpust. Prosilec je navajal kot vzrok svoje najvdanejšo željo, da bi se v imenu božjem boril v MVAC zoper komuniste. Takoj sem spoznal, da predstavlja ta karta najbrž past zame, da bi bil tu dokaz, kako škof intervenira samo za tiste, ki pristopajo v MVAC. Iz pretiranega naslova, kakor bi ga noben katoličan v škofiji ne uporabljal, se je moglo tudi sklepati, da si je nekdo dovolil šalo. Zato sem tudi po pravici dvomil, če neki Karel Avguštin sploh obstaja. Raztrgal sem karto in jo uničil. Od kod ima sodišče to karto? Moral je biti že v taborišču narejen duplikat, da bi se mogel pri priložnosti uporabiti zoper škofa. Sodišče trdi, da sem dne 2. marca 1942 za dopisnika te karte interveniral in da je bil že 8. marca odrejen njegov odpust. Zadeva se nikakor ne ujema, ker za dopisnika te karte nisem interveniral. Če je bil imenovani odpuščen, čisto gotovo ni bil na mojo intervencijo. Vse dokazovanje se torej razblini v nič.

Dr. Tine Debeljak

Vračanje Kozakov iz Lienza in Spittala leta 1945

(Po ukrajinskih in poljskih virih kot primerjalni donesek
k zgodovini komunistične revolucije v Sloveniji)

Ta dogodek, ki bi že sam po sebi mogel vzbuditi resne premisleke, je nekako kar utonil v pogovorih o pomenu konference. Sklicanje take konference se ni zdelo nič izrednega, nasprotno, večini se je to zdelo docela logična posledica optimističnih pričakovanj. Vsak bi rajši bil tam, kot ne. V neizbežen konflikt s sovjeti je verjelo 90% kozakov, kakor je verjelo 90% Poljakov v Andersonovi vojski, pravi Mackiewicz (in kakor smo verjeli Slovenci), in kakor je verjelo pol Evrope! Poleg tega pa so kozaki bili pripravljene pripisovati Angležem vse dobre lastnosti. Nikdar še beseda „gentleman“ ni bila v tako kratkem času tolikokrat izgovorjena. Ko pa se je iz ust teh „gentlemanov“ prišla še „častna beseda“, so bili vsi pomisleki neštevilnih pesimistov razpršile v nič.

Malo drugačno je bilo zadržanje samega atamana Domanova. Ta je na britanski ukaz sklical vse častnike, je na vprašanje enega izmed njih: „kaj jih čaka“, odgovoril: „Verjetno nič dobrega. Gotovo - žica!“

„Kaj naj naredim s častniki, ki bi začeli bežati v planine?“

„Vi sami ste poveljnik polka. Mislim, da ste me razumeli.“

V resnici pa ni umel. Predvsem še, ker je sam Domanov šel na konferenco, iz česar bi sklepali, da je njegov dvom ni šel dalje, kakor do možnosti, da jih zapro v kakšen angleški internacijski tabor.

Ob enih popoldne so odpeljali kamioni. Po približnih računih je odšlo na „konferenco“: 31 generalov, 167 polkovnikov, 283 podpolkovnikov, 375 „esaulov“, 460 podesaulov, 124 vojnih uradnikov, 15 zdravniškega osebja, 2 fotografa, 5 zveznih oficirjev in 2 duhovnika - kurata.

Šele na kamionih se jih je nekaj vznemirilo. Ob šoferjih so namreč sedeli angleški vojaki z brzostrelkami. Nekdo je hotel peti, pa je prenehal. Po vožnji 12 km se je vrsta kamionov ustavila. V tem trenutku so se privarili težki tanki. Pot je šla ob Dravi čez Greifenburg... Steinfeld... Sachsenburg... Moellbruecke... do... Prehod iz enega občutka v drugo - nasprotno ni lahko: iz občutka zaščite in varnosti v občutek strahu, groze in obupa! Koliko jih je to znalo premostiti v tem hipu, ni znano. Računa se pa, da je kakim pet časnikom uspelo, skočiti s kamiona in uteči v gozd...

Od Moellbruecka... vedno ob bregu Drave, se je pot naenkrat zaokrenila proti jugovzhodu za kakih 13 km, kjer leži mesto Spittal. Kamioni so zavozili skozi vrata taborišča obdanega s trojno bodočo žico. Gosto so bile postavljene straže. Začelo se je izkrcevanje.

Častnike so takoj razmestili po položajih (rangih), vsaki skupini določili posebno barako. V teh barakah pa je vladal smrad in nered, na tleh je ležala stara slama. Čez eno uro je angleški oficir poklical tri kozaške generale k sebi, med njimi Domanova in Tihockega, in jim ledeno rekel:

„Prosim, obvestite vse oficirje, da bodo po sklepu dogovora med vlado Njegovega Veličanstva in Zvezo sovjetskih socialističnih republik vsi izročeni sovjetskim vojaškim oblastem. Odhod iz Spittala bo jutri ob 2 ponoči“.

Tihockemu je postalo slabo in je omedlel...

Kar je najbolj presenetilo in zaprepaslo teh preko 2000 časnikov: donskih, kubanskih, terskih kozakov, Guzinov, Osetincev, Karačajev in drugih, je bil nedvomno način, „stil“, v katerem so jim naznanili njihov položaj. Ta „slog“ je bil različen od vsega, kar bi človek mogel pričakovati kjerkoli v Evropi. Kje drugje bi morda bilo še slabše, toda „tako“ ne... In prav to nepričakovano, to „ki ne more iti v glavo“, je navdalo nesrečneže s tako psihološko paralizo, kakor prevzame človeka tik pred smrtno obsodbo. Taka nepričakovanost človeka duševno napravi popolnoma hromelega, brezmočnega, da niti ne reagira ne. Vemo tudi, da je v Katynu samo 4% imelo zvezane roke, pa se nihče ni uprl na poti v morišče...

Tudi v Spittalu se nihče ni vrgel z golimi rokami na Angleže. Pač pa so začeli trgati z oblek oficirske znake, epulete, carska odlikovanja, trgati paradne uniforme, v katere so se oblekli za „konferenco“. Nekateri so na tla metali posvečene križce, ki so jih nosili za vratom. Časnikar Tarusskij se je prvi obesil. Starejši emigranti so hiteli pisati „prošnje“, novi emigranti so jih zmerjali s „strahopetci“ in da kršijo solidarnost. Prišlo je celo do čisto brezpredmetnih preprirov, kajti njihovih prošenj nihče ni niti sprejemal, kaj šele bral. Nekaj časa so ves obup polagali na generala Krasnova zaradi njegovega poznanja z maršalom Aleksandrom. Hoteli so priklicati izza žice predstavnike angleških okupacijskih čet, da bi kdo izmed njih govoril vsaj z generalom Krasnovom. Ta starček ni mogel več stati in čakati, zato so ga s stolom vred prenesli k žici. Toda angleški vojak je brnil z nogo v stol, da se je na mestu razdrl.

Ponoči se je obesil polkovnik Mihajlov, toda v zadnjem hipu so ga rešili. Drugi dan - 28. maja - ob zori sta dva duhovnika (pravoslavna) šla na trg pred barako in začela svečane molitve za usmiljenje božje. Okrog njih se je stiskala množica, tako pravoslavna kakor mohamedanska.

Ob šestih rano so prišli napovedani kamioni. Kolektivno so odklonili prostovoljno vstop nanje. Tedaj so se na dano znamenje začeli približevati angleški vojaki z revolverji in debelimi kiji. Kozaški oficirji so se strnili vkup in se prijeli za roke. Nič novega pod soncem. Tedaj so angleški vojaki začeli udrihati po njih s kiji (gumijevkami), po glavi, po rokah. Iztrgali so prvega častnika iz vrste in ga nasilno vrgli na kamion. Skočil je z njega. Tedaj so ga pobili na na tla in vrgli na avto drugič. Spet je odskočil. Tokrat so ga pobili s puškinimi kopiti in s škornji, da je obležal v luži krvi. Kot vrečo so ga nato vrgli na kamion... Ljudje so začeli vstopati na vozove.

Nekateri izmed Angležev so zapirali oči in stiskali zobe. Drugi pa so udarjali umirjeno... Bili pa so tudi taki, ki so se približali kozakom s košarico in zavitkom cigaret, in jim predlagali: „Daš za cigarete uro?“

Kaj bi z uro?! Večina častnikov je že pokadila svoje cigarete, ki so jih vzeli s seboj na „konferenco“, zato so metali ure v košarico in jemali cigarete...

Ustrelil se je še general Silkin. V zadnjem hipu se je obesil častnik Harlamov. Angleži so osvobodili enega izmed duhovnikov, dva vojaška uradnika in 12 zdravnikov. Izpustili so tudi pritlikavca Kozačka, padalca s priimkom „Riženko“.

Angleški oficir je šel nato k poveljniku kavkaških mohamedancev Sultanu Keleč Gireju, in mu naznanil, da ga postavlja za šefa, ki bo odgovoren za obnašanje kavkaških častnikov. Sultan Keleč Girej mu je plunil pod noge...

Krasnov ni prišel na zborna mesto. Sedel je pri odprtem oknu barake in gledal. Angleški vojaki so ga zapazili v zadnjem hipu in takoj pohiteli k njemu, da ga vržejo skozi okno. Nekaj kozaških častnikov je odpahnilo Angleže ter dvignilo atamana na roke.

Med častniki, natlačeni v kamione je bilo 32 procentov bivših sovjetskih podanikov, 68 procentov pa starih emigrantov, ki niso nikdar bili pod sovjetsko oblastjo.

Gladovna stavka

Povrnimo se zdaj k prejšnjemu dnevu ob 8 zvečer, ki je s tako grozo prevzelo rodbine častnikov, ostale v Lienzu.

„Ali je prevajalka že prišla?“ je nervozno vprašal angleški častnik. „Pokličite jo, prosim!“

Pred pisarno je bil eden tistih kamionov, ki je odpeljal častnike na „konferenco“. Vrnil se je prazen. Prevajalka je ob pogledu nanj pobledela

in stopila v pisarno.

„Kje so naši častniki?“ je vprašala.

„Niso se vrnili.“

„Kje so?“

„Ne vem.“

„Vi ste vendarle dali zagotovilo, da bodo najkasneje ob 6 tukaj.“

„Draga gospa, mi smo samo vojaki in izvrševalci ukazov naših predpostavljanih. Prosim, da takoj pripravite spisec ostalih oficirjev.“

Na ta način je bilo kozaško prebivalstvo ob svoje vodstvo. Do dveh ponoči so hodili ljudje še drug k drugemu na obiske in se menili o dogodku. 29.5 dopoldne ob devetih pa se je pojavil mlad angleški oficir in predal prevajalki angleško besedilo razglaš, ki naj ga takoj prevede in razmnoži:

„Kozaki! Vaši častniki so vas varali in vas popeljali na napačna pota. Zdaj so aretirani in se ne povrnejo več. Zdaj, ko ste svobodni pred njihovim vplivom in pritiskom, lahko svobodno govorite o njihovih prevarah in končno boste vendarle lahko izpovedali nemoteno svoje prepričanje in svoje želje. Zdaj se boste vsi vrnili v domovino...“ itd. Videti je bilo takoj, da so besedilo sestavile sovjetske oblasti. Nato pa je bil poziv naj se brezpogojno podvržejo vsem angleškim ukazom.

Ob desetih je bilo javljeno, da se bo dne 31. maja ob sedmih začela repatriacija, vračanje v domovino, kozaških polkov in njih družin.

Bil je jasen, topel in lep dan. Poročilo je padlo kot grom z jasnega neba. Nastala je splošna panika. V baraki št. 6 taborišča v Peggetzu so sklicali začasni posvet. Za predsednika te ah hoc organizirane akcije za pasivni odpor je bil izbran podporočnik Poluni. Razglasil je ta odbor splošno gladovno stavko in nalepil plakate v angleščini:

„Izbrali smo si raje glad in smrt tu, kakor pa vnitev v Sovjetijo.“

V vseh taboriščih in šotorih so razobesili črne zastave. Na taboriščnih „trgih“ so postavili vojne oltarje in duhovniki so pri njih noč in dan opravljali molitve, spovedujoč in obhajajoč vernike. Seveda pa je bilo tudi napisanih kopica kolektivnih prošenj in poslanic kralju, kraljici, Canterburyškemu škofu, Churchillu, papežu, jugoslovanskemu kralju Petru, generalu Eisenhowerju, parlamentom demokratičnih držav itd. Vojaška uprava je take prošnje sicer sprejemala, pa jih je takoj vrgla v koš...

„Vztrajajmo, držimo se!“ je šlo od ust do ust. „Držimo se trdno skupaj in nič nam ne bodo mogli! Ne bodo šli do skrajnosti!“

Po barakah in šotorih so pri ugaslih ognjiščih (zaradi gladu) gorele le iskre upanja. Tako je minul 30. maj.

Zvečer je bilo povedano, da bo zaradi jutrišnjega katoliškega praznika svetega Rešnjega Telesa, odloženo vračanje v domovino na dan 1. junija.

Zvečer 30. maja so izključili dotok vode v barake.

1. junija 1945

Pisatelj Mackiewicz pravi, da je v njegovem času bila znana povedka o fantiču, katerega bi moral oče natepsti, pa je pokleknil na tla, sklenil pobožno roke in začel moliti... ter se rešil, kajti molitve celo oče ne sme prekiniti... Toda to je bilo davno pred prvo svetovno vojno. Prvega junija tega leta je na ta način skušalo preprostiti Angleže nekaj desettisočev ljudi v dolini Drave... Toda zdaj smo v letu 1945!...

Ob zori se je začela ogromna procesija, ki se je pomikala k vojni kapeli v peggeškem taborišču. Najprej so šli duhovniki v ornatu, nato so nosili križe, bandera, knjige in goreče svečnike. Sonce je komaj vzšlo in rahlo je bilo videti beli sneg na vrhovih Alp. Mukale so koroške krave, katere so v splošni paniki pozabili pomolzti. Po pašnikih so tavalj spuščeni konji in celo astrahanski velblodi. Nad Dravo je visela še vedno megla. Po nenapisanem povelju so sklenili, poslužiti se proti Angležem pasivnega odpora.

„Samo ne napadajte Angležev. Molimo! Obrnila nas bo Prenajsvejša Bogorodica!“

Tako so storili. Molitve so trajale brez prenehanja, toda okrog 8 zjutraj so prišli angleški tanki in napravili okrog procesije krog na približno 100 metrov razdalje. Od strani barak so prišli kamioni, v katere naj bi vstopali civilni ljudje in kateri naj bi jih odpeljali na postaje, kjer čakajo nanje že železniški vozovi. Vse taborišče je bilo obkroženo od vojakov s puškami in brzostrelkami, z bajoneti in revolverji ter bikovkami. Še so trajale pobožne molitve in pesmi, ko so se vojaki vrgli na množico, razdirali verigo med sabo povezanih rok ter bili po glavah s kopiti pušk in bikovkami. Nastala je panika, vpitje, tlačili in teptali so drug drugega. Množica, ki se je umikala, je pritisnila na ogrado, ki je taborišče ločila od polja. Ograda se je porušila pod pritiskom. Toda na polju so stali tanki. Vojaki so ustrelili, toda ne v zrak, temveč pod noge. Pobite in ranjene so odnesli na kamione. Tudi iz drugih taborišč je bilo slišati strele. Ljudje so bežali kar na slepo, in marsikaj se jih je izgubilo v gozdove, nekaj poskakalo v reko. V nepopisnem vrenju so se razbežali tudi konji. Tamošnji prebivalci so se najprej pobožno križali, toda ko je enkrat nekdo začel jemati iz zapuščenega šotora razne stvari, so se vrgli na šotore, grabeč plahte in kar je ostalo, loveč konje in govedo, prisvajajoč si za

svoje. Tedaj pa so katoliški duhovniki ukazali zvoniti plat zvona in vplivali so na ljudi, da prenehajo s sramotno krajo. Tudi na cerkvenih stolpih so se pojavile črne zastave.

Tedaj pa se je glavna množica v Peggetzu, umikajoč se pred oboroženimi vojaki, skušala rešiti iz vojaških rok tistih, ki so jih oni zajeli. Padel je prvi kozak, predrt z bajonetom. Množica se je umaknila in odstranila oltar. Pop je stopil z evangelijem proti vojakom, pa so mu ga vojaki z bajonetom izbili iz rok. Nekdo izmed Kubancev se je zaslونil v obrambo s sliko Matere božje, pa je dobil udarec čez senci in koža z lasmi se mu je obesila za ušesa. Tretji je hotel udarec prestreči z banderom svetega Nikolaja Čudodelnika, toda z bikovko je vojak zbil bandero v blato...

Improvizirana kapelica, oltar, kelih, svečniki... vse je bilo preobrnjeno in vrženo v blato in uničeno. Tedaj je nekdo zavpil, za njim drugi in groznejše: „Hura!“ Videti je bilo, da bodo kozaki navalili na vojake. Angleški vojaki pa so se naglo okrenili in nastavili brzostrelke. Eden izmed duhovnikov je hotel rešiti položaj s tem, da je znova pozval množico k molitvi...

Med tem ko je množica molila, so vojaki, puščajoč na „trgu“ pobite in prebodene z bajoneti, šli do barak in od tam začeli gnati ljudi na kamione. Eden izmed kozakov se je uprl, pa so ga takoj pobili na tla, dva so vlekli za noge, tretjega pa je nekdo na tleh udaril s koncem škornja v tilnik. Neka žena je imela na rokah krvavo dete. Vojak je otroka obvil z lastno obvezo, toda kljub prošnjam oba potisnil na kamion. Od angleških vojakov, ki so stali pri tankih, jih je mnogo kazalo sočutje. Govore o nekem, da je v slabi ruščini šepetal:

„Ne dajte se, nimajo pravice!“

Malo dekle je stopilo do nekega drugega in mu dala v angleščini napisano besedilo: „Ubijte nas, toda ne vračajte nas boljševikom!“ Vojak je prebral, spravil list v žep in zajokal. Ob 5 popoldne je prišel angleški „jeep“ in oficir je razglasil skozi ojačevalnik:

„Kozaki! Sem pod vtisom vašega junaškega odpora, toda v smislu jaltske pogodbe bodo vsi, ki so bili državljani Sovjetske zveze 1. maja 1939, vrnjeni v domovino!. Kdor ima dokumente, s katerimi lahko dokaže, da tega dne ni bil državljan Sovjetije, naj jih predstavi!“

Na ta način, ob petih popoldan naprej, je resnično prenehalo klanje, masakriranje, v peggeškem taborišču. Malo naprej od oficirja, ki je govoril z „jeepa“, je ležal ubit kadet, malo dalje žena z otrokom, oba ubita. (Kot se je kasneje ugotovilo iz dokumentov, najdenih pri njih, je bil kadet iz Dnjepropietrovska, žena je bila rojena na Kubanu, otrok pa že v Italiji).

Med tem časom pa je vzdolž Drave šel lov za ljudmi, ki so zbežali, pa bi morali biti predani sovjetom. Za bežečimi so streljali. Slučajno, ali tudi namenoma, so ustrelili žensko, katero je odkril v grmovju pes. Bili so primeri, da so se sami metali pod tanke. Ko so vodili bolnike in ranjence iz bolnišnice, se je nekdo vrgel z okna na tla. Mnogo ljudi je utonilo v Dravi. Vsi rešenci od tod se spominjajo ženske, ki je plavala na hrbtu po reki in pritiskala na prsi dojenčka. Ob bregu za njo je tekel angleški vojak in jo hotel ven potegniti z dolgo žrdjo. Pa je ni mogel doseči. Končno so jo vode same pognale v majhen tolmun. Dete je bilo že mrtvo. Mati pa je umrla čez nekaj ur v bolnišnici. Bila je po poklicu zdravnica, doma iz Kubanja, z imenom Vojskobojnikova. Nje mati in štirinajstletna sestra sta utonili ob isti priliki.

Sveti Teodozij Černihovski

Drugi dan se je začel naslednji akt drame, tako dobro znane vsem emigrantom na svetu: iskanje dokumentov, pričajočih da ta in ta... itd. Začel se je boj za priče in pričevanja, zasliševanja prič, intrige in vseh vrst kombinacij... Toda jokanje in odpeljavanje ni prenehalo: ženske z razpuščenimi lasmi so begale sem ter tja in iskale svoje otroke, ki so se zgubili v tej zmešnjavi, in še teže je bilo beganje otrok, ki so zaman iskali svojih odpeljanih očetov... Nekateri so jokali nad izgubo vsega premoženja. Med tem časom pa so nadaljnji vlaki šli proti vzhodu s plombiranimi vagoni, s takimi „živinskimi“, v katerih je nas nekoč vozil naš sovražnik in ne naš zaveznik... Mnoge je prevzela apatija do vsega. Ko je npr. dne 2. junija prišlo do odpeljave kadetske šole, ki je vse dotlej nudila največji odpor, je iztopil nekdo izmed njih, naložil svojo vrečico na pleča in zamahnil z roko:

„Eh, fantje, pa naj grem nazaj v rodbinski kolhoz.“

In takoj so vsi drugi molče šli za njim na kamione. Istega dne so odpeljavali tretji kubanski in terskostavropolski polk. Kozaki so uhajali posamezno ali celo v skupinah. Začetek bega ni bil niti težak. Tako je neka skupina 60 oseb zbežala v planine in se namerila proti Inomostu. Da bi se izognili britanskim stražam, so šli večinoma po vrhovih gora, celo po snegu. 11 junija jih je odkril britanski avion. Skrili so se po jamah in votlinah, toda eden med njimi je bil ranjen. Vzeli so ranjenega s seboj in šli naprej. Avion jim je sledil. Ko bi morali stopiti v dolino, da se vzpno na drugi breg, so padli v zasedo, kjer so jih Angleži ujeli in izročili sovjetom, razen enega, kateremu se je posrečilo ulti. Pri organizaciji lova na ujetnike v planinah so se Angleži posluževali tudi sovjetskih vojnih

ujetnikov-komunistov, osvobojenih iz nemških vojnih taborov.

Malokdo v dolini je zdaj še molil. Ikone in bandera so ležala po tleh razbita in razdrta vse križem po taboriščih. Toda neka kozakinja še do danes trdi z vso odločnostjo, da se ima za življenje zahvaliti samo svetemu Teodoziju Černihovskemu. Ko se je znašla z materjo, z malim otrokom v naročju in mlajšim bratom med tistimi, ki so bili določeni za prevoz, je obljubila temu svetniku, da se bo vsak petek postila „ob suhem“, če se ji posreči priti iz pekla. Tedaj se je zgodil prvi čudež: umikajoče gneče so jo pahnile na dravski most. Izgubila je copate in je tekala v samih nogavicalah. Tedaj pa je sveti Teodozij okrenil angleške vojake za neko drugo bežečo skupino, med tem ko je ona z materjo, otrokom in bratom zavila na desno. Na ta način so pritekli pod breg, šli v gore in se plazili med alpskimi skalami. Bose noge so bile krvave od trnja, ko so prišli do planin in do snega. Tretjega dne so naleteli na kozaška trupla: kozak, ženska in otrok. Videti je bilo, da so tu v gorah napravili samomor. Ali z nožem ali britvijo, ali tudi s skritim revolverjem, niso hoteli raziskovati. Njim je pohajala že hrana, ki so jo imeli s seboj v vrečici. Žejo so si tešili s snežnico. Kaj naj store zdaj v teh planinah? Kam naj gredo? Kaj naj jedo? Na koga naj se obrnejo...? Ostal jim je samo še sveti Teodozij.

„Grem,“ je rekla kozakinja, „njega poprosim. Sicer pa, kako sem neumna: jasno, da tu med tem kamenjem ne bom našla kruha.“ Tedaj pa - za ogromno skalo za katero so zavili, se je pokazala - koča. Pred njo stoji star kozak in vamlja okno. „Opazil nas je in nam kliče z roko. Pritekla sem k njemu. O sveti Teodozij Černihovski! Skozi okno sem videla: pred nama na mizi leži kruh!“

„Bila je turistična koča. Tam smo našli tudi drva in se ob njih ogreli. Drugi dan, ko smo se najeli in naspali, smo šli naprej. Vedno ob robu večnega snega. Kar se pred nami pokaže strahovito brezno, in videti je, da nimamo izhoda. Toda stari kozak ni dolgo premišljeval, računal je nekaj, kombiniral in se odločil. Pet dni smo hodili še po vrhovih in čez tri prelaze smo šli, nato pa se spustili v dolino. Tu smo se v prvi kmečki hiši, na katero smo naleteli, vdinjali za domače delo samo za hrano. In tedaj se je zopet zgodil čudež. Nekega dne je prišla v to vas britanska patrolja, iščoča ubežnikov.

Sklenila sem, da se ne vdam živa: z otrokom skočim skozi okno in se ubijem. Vendar sem v tem hipu vzdihnila k svetemu Teodoziju: „Ne dopusti, da zagrešim tako strašen greh samomora in uboja!“ Vstopi seržant in zahteva od mene dokumente. Izročim mu nekaj papirjev, ki sem jih imela pri sebi, in iz katerih je jasno videti, da sem bila v Lienzu. Seržant je dolgo gledal v papirje, bral in jih študiral, potem pogledal

vame enkrat... in še drugič... in mi izročil dokumente nazaj: „All right!“ in odšel.“

Konji so rešili 120 mož

Bralec more vprašati po vsem tem: tako se je dogajalo z ljudmi. Kako pa z živalmi? S to množico konj, ki so jih imeli kozaki, teh vendar niso vračali?

Kozaški konji, navajeni predvsem ravnin in step, niso mule. Niso bili pripravi zato po večini za delo po gorah in bregovih. Razbežali so se po dolini Drave in se pasli na tujih poljih in lokah, skupno z maloštevilnimi kamelami. Britanske oblasti so določile uradnika, kateremu so naročili, naj izbere 129 najboljših kozaških jezdecev, ki naj seženejo nato vse konje na eno zborna mesto. Uradnik je izbral izmed kozakov dve skupini po šestdeset oseb, jim preskrbel vsa potrebna dovoljenja za kretanje v tem pasu, in jih razposlal loviti konje. Začeli so z gonjo čerkeskih konj pri Gornjem Dravogradu (Oberdrauburgu). V Lienzu so ustanovili posebno taborišče za kozaške konje in napravili registracijo. Zdrave konje so nato odpeljali z železniškimi transporti. Ko so končali to „odpošiljko“, so poslali kozaške jezdece v Beljak z ukazom, naj od tam priženejo še ogrske konjenice v „konjsko bazo“ Lienz. Tudi to so kozaki opravili, toda vedno skrbno pazeč, da ne bi prišli preblizu železniških transportov... Sicer pa so živeli dobro. Ko je po nekaj tednih prišla popolna likvidacija konj, je pristopil k njim britanski oficir in jim po tolmaču postavil vprašanje:

„Kdo od vas se hoče vrniti v domovino?“

Nastopilo je gluho molčanje.

„Nihče!“ so nato odvrnili vsi v en glas.

„Dobro. Prisilno ne bomo nikogar več vračali v domovino.“

Tako so konji rešili še 120 mož.

Končna beseda

Naj se povrnem k „konferenci“ 29. maja, v Spittalu. Tja so tedaj zavozili 4 štabni avtobusi in 59 kamionov s častniki, ne računajoč še nekaj avtomobilov drugega tipa. Transport oficirjev je „varovalo“ 25 lahkih tankov, 105 motociklistov, 140 šoferjev in pomočnikov, oboroženih z avtomatskim orožjem, 70 vojakov z brzostrelkami, pripravljenimi na strel, 30 vojakov na čelu transporta, 60 ljudi na dveh kamionih pa na koncu transporta. Število angleške oborožitve za to „varnost“: 310 avtomatičnega orožja (revolverjev), 125 brzostrelk, 21 lahkih topov.

Preden je ta mrtvaški sprevod prišel do sovjetske cone, sta se dva oficirja zastrupila, 19 jih je napravilo poizkuse pobega. Od teh so jih 15 ustrelili na begu, in le štirim se je beg posrečil.

Kar se nadaljne usode teh ljudi tiče ni več tako zanesljivo:

12 generalov je bilo poslanih v Moskvo, kjer so bili obešeni. Med temi so bili Domanov, Krasnov, Sultan Keleč-Girej ter tudi (Šk...), ki so ga 31. maja pripeljali s posebnim avtom skupno s priložnikom Polovinom in ga izročili sovjetom. 120 oficirjev je sovjetski (komisar) postrelil že med potjo iz Gradca na Dunaj. Na Dunaju so nato postrelili še 1030 častnikov. Brez sledu pa je izginilo v „nadaljni postopek“ 982 oficirjev. Ti podatki še niso dokončni in bi jih bilo treba še natančneje ugotoviti, če bi bilo raziskovanje v tem smislu mogoče.

Poleg tega je še zbrana precej materiala o predaji treh divizij XV. kozaškega korpusa, ki je bil v Judemburgu. Pri predaji teh so uporabili iste metode z istim ciljem in koncem. Toda o teh imenovana raziskovalca Ukrajinec gen. Vjačenko Naumenko in za njim Poljak Mackiewicz ne poročata več.

Podali smo to poročilo po ukrajinskih in poljskih virih zato, ker nas slovenske begunce zanima, kajti pot čez Ljubelj je nas peljala prav tako v dolino Drave prav isti usodi naproti. Naša vojska je padla v isto zasedo in med prav take intrige in prevare angleških „gentlemanov“ ter v istotako predajo in smrt po isti - sovjetski metodi. Toda nekaj od nas civilistov smo se rešili, med tem ko so kozaške družine morale iti isto pot kot vojska. Mnogi izmed nas smo videli z lastnimi očmi to predajo, tako pisec teh vrstic, ki je pri Gornjem Dravogradu (Oberdrauburg) moral čakati s kolesom na zaprti cesti, da so odpravili na drugi strani reke v železniške vozove kozaški civilni transport, slišal je streljanje iz pušk, ki so podirale „upornike“, dajoč prednost smrti na Koroškem kakor vrnitvi v domovino... Videl je skladovnico koles ob cesti, ostanek nasilno strpanih v vagono... in vso pot do Lienza srečaval zapuščene kozaške šotore z izvešenimi črnimi plahtami smrti... Raztepeni konji so dajali „morišču“ in „pogorišču“ sreče desetisočev tudi svoje žalostno okolje...

Po uničenju vlasovske vojske v dolini Drave od Gornjega Dravograda do Lienza, v tej nekdanji, slovenski pokrajini, posejani še s slovenskimi imeni in grobovi, nekdanj pred sto leti celo pripadajoči pod Ljubljano (ko je bila sedež Ilirije, segajoče prav do Lienza), so se po njihovi zatrti sledi pomikale kmalu nato množice slovenskih brezdomcev, da so se naselili na njih opuščenih ležiščih v Peggetzu...

Nadporočnik Vrhovec, poročnik Selan, stotnik Rupnik
pred napadom težke čete. Foto: M. Šušteršič

Tako smo peli v onih dneh...

Oj Doberdob, oj Doberdob,
slovenskih fantov grob!
Kjer smo kri prelivali
za svobodo, domovino,
kjer smo mi pokopali
slovenske fante,
Oj Doberdob, slovenski grob!

Kočevski Rog, Kočevski Rog,
slovenskih fantov grob!
Bratov meč pokončuje
doma našega branilce,

Oj Doberdob, oj Doberdob,
ti naših fantov grob!
Kjer se mi bojevali,
svojo kri prelivali,
da svobodni bi vstali
iz robstva tesnob.
Oj Doberdob, oj ti naši grob!

vse naš rod objokuje
slovenske fante!
Kočevski Rog, Kočevski Rog,
slovenski grob!

Sprejeli smo

Obisk po 50. letih

Izvirno poročilo iz Avstralije

Na obisku v Sloveniji sem bil dvakrat gost v Škofji Loki. V Crngrobu sem slikal množične grobove. Naletel sem na majhne križe in svečke globoko v hosti. Mežnarjeva žena nam jih je pokazala. Bila je priča, kako so partizani vozili otroke, žene in moške v ta kraj in jih postrelili. Po okolici je prevladal slab duh, ker so zločinci zagrebli žrtve le nekaj pedit pod zemljo. Videla je obglodane ženske noge, hrano številnih lisic.

Ženka nam je preplašeno pripovedovala, da je pred dvema letoma umrl partizan, ki se je po končani vojni 1945 bahal, da je bilo najbolj „lušno“ streljati otroke. Zadnja leta je pustil v svoji hiši goreti cele noči luč, bal se je otrok, da bi mu nagajali in izporaševali vest. Učiteljica, ki je stanovala nasproti, je zakrivala okna z debelo zaveso, da ji nebi luč svetila v sobo. Zdaj je mir, ker ni več luči in tudi ne partizana, ki je umrl.

Cerkvenega klučarja in mežnarja v Crngrobu sem spraševal o njegovem domobranstvu. Dejal mi je, da je vse pozabil. Njegova žena nam je zaupala, da njen mož še vedno živi v strahu. Mnogi morilci so še živi. Ne more pozabiti dnevvov, ko so zločinci pripeljali v Crngrob žrtve in jih pobijali. Ženka Olga je vse trpljenje sodoživljala, mnogo trpela in se končno sama poslovila. Otrokom in možu je na mizi pustila listek: „Ne morem več, odpustite mi.“

Domobranska patrolja iz Gorenje vasi nad Škofjo Loko

DA NE POZABIMO...

Leta 1941:

- Prve dni junija* - Nemci so začeli s preseljevanjem slovenskih duhovnikov in izobražencev na Hrvatsko in Srbijo.
- 10. julija* - Začetek odvažanja Slovencev s Štajerske na Hrvatsko.
- 16. avgusta* - Nemci so požgali slovensko vas Rašico pri Gameljnah

Leta 1942:

- 2. julija* - Zahrbtni napad partizanov na štajerski bataljon, ko je taboril na Dolžu pod Gorjanci. Belokranjski odred, drugi gorjanski odred in Prlekov bataljon so dobili nalog, da razbijejo prve upornike boljševiškega nasilja. Načrt ni uspel. Po kratki, a ostri borbi je štajerski bataljon odbil sovražnika z občutnimi izgubami, nato pa krenil na pohod proti Št. Rupertu. Ranjena sta bila dva naša vojaka.
- 10. julija* - Ustanovljena prva postojanka Vaške straže pri Št. Joštu nad Vrhniko.
- 15. julija* - Mučen od komunistov ugledni župan Brulc. Isti dan začetek italijanske ofenzive; aretacije, poboji in odpeljavanje v internacijo nezaščitenega prebivalstva.
- 14. avgusta* - Tomšičeva brigada je s pomočjo I. in II. bataljona napadla „štajerski bataljon“ v gozdiču ob Krki. Na bojišču je po sedemurnem boju obležalo 42 partizanov. Mnogo mrtvih je bilo najdenih potem po vinogradih. Padla dva naša vojaka: Stane in Lojze.

Leta 1943:

- 24. Julija* - Napad Gubčeve, Cankarjeve, Tomšičeve in Šercerjeve brigade na legionarje v Žužemberku in Zafari. Kljub nadmočnemu sovražniku se je našim posrečil izpad po tridnevnem boju in prisiliti sovražnika v beg. Na položaju je ostalo mnogo mrtvih partizanov, veliko plena, ki ga je sovražnik naropal po bližnjih vaseh.

27. *julija* - Čistilni pohodi preko Pogleda, Police, Javorja pod Ljubljano, kjer se je predalo večje število prisilnih mobilizirancev. Zajet terenski obveščevalec in ovaduh Muzga.
7. *avgusta* - Se je izvršil ponesrečeni napad komunistov na našo postojanko Bela cerkev.

Leta 1944:

2. *julija* - Stiški bataljon je zajel 20 partizanov pri poizkusu prehoda preko Save.
10. - 17. *julija* - Novomeški bataljon udari proti Beli Krajini in zavzame Metliko. Zajetih je bilo 28 partizanov, mnogo pa jih je obležalo na zasedah ob nenadnem, presenečenem napadu. Zajeto veliko skladišče blaga, usnja, čevljev, papirja in hrane.
23. *julija* - Padel domobranski junak, nadporočnik Drago Furlan - Oran.
28. *julija* - Uspeli domobranski udar v Suho krajino. Razbita in uničena je bila italijanska komunistična brigada.
3. *avgusta* - *Rupnikov in Stiški bataljon zavzameta v naskoku Žužemberk in Stransko vas ter zajameta zasedo pri Zafari in razbijeta štab partizanske divizije. Večji odpor je sovražnik nudil na Dobravi, kjer je bil v naskoku odbit. Na bojišču je obležalo 18 partizanov. Ranjen je bil naš poročnik Šuklje, ki je izkrvavel.*
5. *avgusta* - Šentviški bataljon razbije italijanske partizane. Udari v jedro brigade pri Sv. Križu in jo zapodi v beg. Sovražnik je pustil v vasi mnogo opreme, kuhinjo in dva pobita vola, zajetih je bilo 13 partizanov.
14. *avgusta* - Domobranski udarni bataljon napade in preseneti 2. partizansko brigado na pokretu pri Škofljici. Razstreljena dva topova Dakijeve artiljerije, 3 težki, 2 lahka minometalca, 4 težke strojnice, mnogo opreme in ostalega sovražnega materiala. Zajet je bil partizanki vod, ki se je predal z vso opremo.
17. *avgusta* - Hajka za razbitimi bežečimi brigadami, ki se skušajo rešiti proti Zapotoku.
22. - 24. *avgusta* - Velike čistilne akcije okoli Žužemberka, Ajdovca in po Suhi Krajini.

Kdo se je zmotil

Na Javorovici, kjer so se 12. maja zbrali borci na praznovanju partizanskega poraza (6. marca 1944), je predsednik R. Slovenije v slavnostnem govoru povedal, da ima sicer vsakdo pravico, da se v času sovražne okupacije v svoji odločitvi zmoti, da pa mora kasneje to svojo zmoto priznati. To je bilo rečeno v smislu, da so se zmotili tisti, ki se revoluciji niso pridružili ali pa se ji celo uprli. Vendar stvari niso tako preproste. Osrednje vprašanje pri tem je, kdo se je med okupacijo zmotil in kdo ne.

Gotovo se ni zmotil vrh revolucije v tem, kaj je načrtoval z „NOB“, da je namreč hotel z njo boljševidično revolucijo kot pot do totalitarne oblasti. V objektivnem redu se je pa s to svojo odločitvijo usodno zmotil, ker je z začetkom in uresničevanjem revolucije za nemoralne cilje zagrešil zločin nad slovenskim narodom.

Prav tako se je zmotila večina partizanov, ker so bili prepričani, da sodelujejo z NOB, sodelovali pa so z revolucijo in njenim terorjem, pa naj so to vedeli ali ne in naj to priznajo ali ne. Glavno krivdo za njihovo zmoto nosi kajpada KP.

Protirevolucionarji se niso zmotili v tem, da so se revoluciji uprli, saj jim je vest ukazovala upor proti zločinu. Tudi se niso zmotili v tem, da so, čeprav s težkim srcem, vzeli orožje od okupatorja, saj je bila to edina možnost za upor proti revoluciji, k temu so jih pa prisilili revolucionarji, in to načrtno. Zmotili so se v prepričanju, da bodo zahodni zavezniki cenili njihov boj proti partijskemu totalitarizmu in demokratično usmerjenost in jih po vojni sprejeli med svoje zaveznike. Niso pa se zmotili v prepričanju, da bodo postali, če pridejo v roke revolucionarjem, žrtev njihovega nečloveškega mučenja, znanega iz Sovjetske zveze, in totalne likvidacije, to do zadnjega protirevolucionarja.

Protirevolucionarjem se torej ni treba sprijaznjevati z resnico. Čas bi pa že bil, da bi se z njo sprijaznili vsi tisti, ki so revolucijo kakorkoli podpirali, in jo še danes odobravajo.

B. Rozman - Družina

Ne morejo se sprijazniti z resnico

„Ko je prišla svoboda besede, komunizem ni mogel preživeti,“ je rekel eden največjih filozofov našega časa, poljski prof. Kolakowsky ob sprejemu najvišjega poljskega državnega odlikovanja, ki mu ga je po tridesetih letih njegove emigracije pred kratkim podelili predsednik Poljske. Kolakowsky je dodal: „Velik dosežek našega časa je rušenje laži. Komunizem je bil v Rusiji od samega začetka teroristični režim. Do samega konca, do zadnjih dni se je opiral na prevlado laži“.

Tako je ravnal povsod, kjer je prišel na oblast. Prav tako je povsod, kjer je sprožil revolucijo, že vnaprej pomoril vse možne idejne nasprotnike, ki jih je dosegel, njihovo lastnino pa pokradel. Da je svoje zločine opravičil, je svojim žrtvam še po smrti z lažjo jemal dobro ime, kar - vsaj pri nas - počenja še danes.

Španski borci

Na letošnji slovesni počastitvi „dneva upora“ v Cankarjevem domu v Ljubljani je na koncu nastopil pevec, ki je vsej prireditvi vtisnil izrazit revolucijski pečat. Med drugim je skupaj s sopevko zapel pesem v čast nekemu letos umrlemu španskemu borcu, ki „se je leta 1936 v Španiji bojeval proti fašizmu“, kot je prevec povedal. Škoda, da ni namesto tega, proti čemu se je njegov tovariš bojeval, rajši povedal, za kaj se je bojeval, za svobodo ali za komunizem. Kominterneta je namreč mednarodnim brigadam dala čisto jasno naročilo, kašen je cilj španske revolucije.

V zadnji številki Družine smo lahko prebrali v Messorijevem prispevku Mučenci v Španiji tudi tole: „Od julija 1936 dalje je klanje (s strani anarhistov, komunistov in socialistov v Španiji) postalo strašljivo in posplošeno: na najokrutnejše načine so pobili 4184 škofijskih duhovnikov (in bogoslovcev), 2365 bratov, 283 sester, 11 škofov. Vsega skupaj 6843 „kleriških“ žrtev. Na desetine tisočev laikov so pobili zato, ker so pri njih našli svetinjico s pobodo svetnika“. Tako je bilo torej „osvobajanje“ španskih borcev!

Paberkovanje: Družina, št. 22.

Jože Vrtačnik - 85 letnik

Rodil se je 22. aprila 1913 v Sygann-Bridgeville v državi Pennsylvania v ZDA. Sin Ivana Vrtačnik in Ivane roj. Zalokar. Krščen je bil v cerkvi sv. Barbare v Bridgeville. V družini je bilo pret otrok, trije dečki: John, Rudy, Jože in dve deklici Marija in Ančka.

Oče je delal v rudniku in se je tam težko ponesrečil. To je dalo povod, da se je vsa njegova družina za stalno preselila v Slovenijo, leta 1920. Preselili so se na naslov starega očeta Ivana Vrtačnika v St. Jurij pod Kumom. Posestvo je izročil svojemu sinu Ivanu. Jože še ni dopolnil devet let starosti, ko mu je mati umrla. Oče se je kmalu ponovno poročil. Jože se je kot otrok preselil k stricu Janezu Zalokarju na Bled. Tam je tudi hodil v osnovno šolo. Ko je dorastel, je odšel na naslov svojega očeta; prilika mu je bila dana, da je dobil službo pri trgovcu Antonu Drnovšku v Zagorju ob Savi. Junija meseca leta 1937 je nastopil službo pri Državni policiji v Ljubljani. Tam je ostal v službi dokler ni bila Slovenija zasedena od Titovih partizanskih sil. Tu ni bil več zaželen in se je pridružil ostalim slovenskim beguncem ter odšel v Beljak v Avstrijo. Tu je ostal nekaj dni, nato pa je manjša skupina Slovencev bila odpeljana s poljskimi tovornjaki v Udine, Italija. Na pomlad se je Jože preselil za devet mesecev v Francijo. Leta 1947, tik pred Božičem je zapustil Francijo in se za stalno naselil v mestu Cleveland, Ohio. Leta 1950 se je poročil z Danico roj. Milavec. V zakonu so se rodilil štirje otroci.

Po 50 letih je bil Jože dvakrat na obisku v Sloveniji in to leta 1995 in 1996. Drugič je bil tam tisti čas, ko je papež Janez Pavel II. daroval sveto mašo v Stožicah pri Ljubljani in on se je z veseljem pobožno udeležil te slovesnosti.

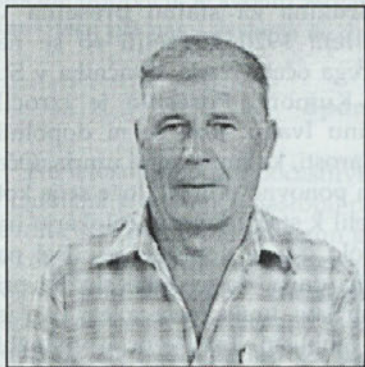
Jože je tu v Clevelandu upravnik glasila Tabor in vse te zavitke dobiva po letalski pošti na njegov naslov. Nato vse pošilja po pošti naročnikom glasila, nekaj pa jih tudi osebno prinese na dom, posebno v okolici sv. Vida.

Vsi Ti želimo še na mnoga leta; da bi bil med nami in skrbno raznašal glasilo.

Jože, Bog s Teboj!

Tabor DSPB - Cleveland in Taborjani v Argentini

Janez Kokalj - sedemdesetletnik

V Castelarju blizu slovenske Pristave v Argentini je 2. februarja dočakal 70 let življenjskih preizkušenj in truda polnega dela slovenski domobranec Janez Kokalj. Družina - žena Francka roj. Jenko, sinova Ivko in Dimitrij - so s sorodniki proslavili Janezov jubilej z družinskim srečanjem ob zahvali Vsemogočnemu. Velikonočne kartice in voščila s slovenskimi motivi ob pozdravilih iz domovine so mu oživelili spomine na lepe mladostne dni, ko je kot 16 letni

mladenič vstopil v Slovensko domobranstvo pod poveljem Petra Cerarja v Domžalah.

Ugledna krščanska družina z očetom Francetom, mamó Ano roj. Rodé, s pet dekleti in dvema fantoma je bila že v začetku komunističnih nastopov na Gorenjskem vodilnim komunistom trn v peti. Nemci so starejšega sina Franceta mobiizirali v nemško vojsko, zato so terenci še bolj zalezovali med fanti priljubljenega Janeza. Janez ni nosil puške, z veseljem pa se je posvečal službi domobranskega kurata. Terenci so začeli preganjati družino. Partizani so jim oropali dom v Biščah in 16.9.1944 vpričo družine na postelji ubili očeta. Družina se je preselila v Domžale, kjer je živela do konca vojne. Maja

1945 je Janez pripadal Mehletovemu polku. Ta je dospel na Koroško 14. maja, z njimi tudi Kokaljeva mama z dekleti in fantoma. Mobilizirani Francé je ušel iz nemške vojske in se pridružil domobrancem. Oba sta doživela usodo vračanja Mehletovega polka, katerega so Angleži med prvimi predali Titovim podivjanim tolpom skozi Pliberk - Slovenjgradec v Celje in Teharje. Še danes ne more pozabiti komunističnega nečloveškega divjanja nad vojaškim kuratom Kerča Borisem. Zločinci so ga izbrali med do krvi razbitimi častniki, ga pretepali, psovali in zaničevali. Ves okrvavljen se je dvignil s tal in še blagoslavljal domobrance. Človeške zverine so še posebno uživale ob mučenju polkovnika Mehleta in častnika Jožeta Bitenca.

Janez mi je s pritajenim glasom pripovedoval med slovenskim ljudstvom znano zgodbo o križevem potu, od Slovenjgradca do Celja in od celjske železniške postaje po tisti dolgi cesti do Teharij - taborišča nečloveških mučenj, kjer so doživljali strahote podivjanih rdečih valptov.

Janez se je najprej zaposlil v industrijski barvalni v Moronu, kmalu pa začel z lastnim zidarskim podjetjem. S pridnostjo in sposobnostjo si se zgradil lep dom in več udobnih stanovanj.

Janez, Bog te ohrani še mnogo let zdravega in srečnega v Tvoji družini!

Tabor - Argentina

Spittal na Dravi — Taboriščna policija

Sprejeli smo

Slovenski narodni svet za NSW
Slovensko društvo
Wetherill Park NSW

IZJAVA

Na sestanku SNS za NSW 27.3.1998, je bilo sklenjeno, da pošljemo protestno izjavo Australski slovenski konferenci.

Glede Jelinčičeve izjave, da smo vsi Bernikovi pristaši oz. volilci golazen, ki bi jo bilo treba pobiti že leta 1945, in bogoskrunstva Strelnikoff s podgano v naročju Mater Božje, se naš Svet zgraža in smo ogorčeni in užaljeni nad takim podlim obnašanjem redkih Slovencev, ki ne poznajo meja demokracije. Če je propagiranje genocida in bogoskrunstvo res del slovenske kulture, potem nas je sram pred vsem svetom, da smo Slovenci.

Zato zahtevamo od slovenske vlade, da podvzame ukrepe proti takemu nekulturnemu napadu na slovensko ljudstvo. Če slovenska oblast ob vseh naših protestih in zahtevah molči, jo smatramo za Jelinčič - Strelnikovo skupino, ki dela proti svojemu lastnemu narodu in se mora odstraniti iz oblasti. Taka oblast nas ne more predstavljati v družini narodov OZN. To je veleizdaja.

Predsednik

Ljenko Urbančič

Tajnik

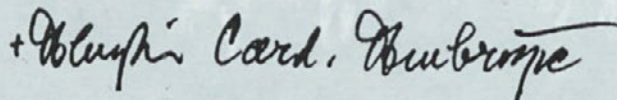
Jože Košorok

14. 04. 98

Milan Zajec, predsednik
S. Vrhovec, tajnik
TABOR ZDSPB

Iskrena hvala za čestitke in voščila ob mojem imenovanju za kardinala.

Je zelo prijetno prejeti pozdrave od prijateljev in znancev.

Kardinal Alojzije Ambrožič

Tabor DSPB Cleveland se zahvaljuje...

Cleveland, O. Proti večeru, ko je sonce zahajalo in so se pokazale oranžne barve na nebu, so se pričeli zbirati ljudje v dvorani Slovenskega doma na Holmes Avenue. Pri vstopu je vsakdo opazil lepo okrašeno dvorano in belo pogrnjene mize z nageljni na njih. Ti nageljni prikazujejo naše kmetijske hiše na podeželju. Okna teh domačij so bila vedno okrašene z rdečimi nageljni.

Ko sem sedel pri mizi, je prišla mlada gospa in mi povedala, da je prvič na takem družabnem večeru. „Nič ne razumem po slovensko,,,“ je rekla, „toda poročena sem z možem slovenskega rodu“. Radoveden sem bil, zakaj mi to pripoveduje in sem jo vprašal. Odgovorila mi je: koga še pričakujete ta večer, ko je vse tako lepo okinčano? Odgovoril sem ji, da bodo navzoči vsi tisti, ki tej domobranski organizaciji pomagajo in z njo sodelujejo. Osupnila je in se nasmehnila.

Zahvaljujemo se *Ameriški domovini*, ki je objavljala članke in v rubriki „Iz Clevelanda in okolice“ vabila na ta družabni večer. Dalje radio oddaji „Pesmi in melodije iz naše lepe Slovenije“, ki je dvakrat tedensko vabila, in Dušanu Maršiču, ki je na slovenskem delu oddaje Tonyja Petkovška vabil na naš večer. Prav tako naša zahvala Slovenski uri na javni radijski postaji, ki jo vodi Tone Ovsenik.

Naša zahvala vsem, ki so pripomogli, da je bil ta večer lepo pripravljen. Tako, v točilnici: Mary Ann Vogel, Meta (hčerka člana Jožeta Bojc) in Robert Stepic; orkestru Veseli godci, ki so bili med igranjem spremljani s petjem. Mnogi so vstajali od miz in se podajali na plesni prostor, kjer se je slišalo šumenje svilnatih kril in šepetanje ob plesu. Kako čudovit je bil pogled na te vesele, nasmejane obraze.

Zahvala vsem, ki ste bili navzoči, in upamo, da ste bili zadovoljni z večerjo, postrežbo in prijetno družbo. Kuhinjo in postrežbo je vodila Helena Vodopivec. Ni nam bilo možno vas vseh pozdraviti, toda vedite, da zelo cenimo vašo navzočnost. Veseli smo, da ste med nami, da sodelujete z organizacijo, ki je nadaljevanje junaške domobranske vojske, žrtvovane za slovenski narod. Zato jim bodimo hvaležni in se jih spominjajmo, da bo šel spomin v nadaljne rodove, dokler bo živel slovenski rod.

Hvala vam vsem!

Tabor DSPB - S.V.

Slovenski narod se je odločil za vrednote, za katere so se oni borili

Rog 1990. Tisoči, desettisoči se zgrinjajo v Rog. Črna zastava. Črne rute. Da: tokrat prvič smemo vedeti, kje in kako so umrli slovenski vojaki protikomunističnega odpora. Da, nepremagani poraženci v pomlad 1945 postanejo zmagovalci petinštirideset let po svoji smrti. Da: slovenski narod se je, čim mu je bila dana možnost, odločil prav za tiste vrednote, za katere so oni umrli: za Svobodo. Za politično, kulturno, versko, gospodarsko svobodo. Spominu pobitih bojevnikov za Svobodo se klanjajo tisoči.

Rog 1998. Množice še vedno, leto za letom romanjo v Rog. Tako kot leta 1990. Takrat smo rekli: spravna svečanost. Sprava? Velja omeniti in se zamisliti ob misli, ki jo je izrekel pomemben slovenski mislec in politik krščanke usmeritve: „Dokler se bomo Slovenci zmerejali z izdajalci in banditi, tako dolgo bomo vsak na svoji strani prepada - torej sprave med nami ne bo?“

Danes, deset let po tistem, ko je takrat vladajoča politična garnitura implicite priznala zgrešenost ciljev revolucije, ko se je s prevaro in nasiljem vzpostavljeni družbeni sistem sesul v vsej Evropi, še vedno zmerjajo z izdajalci tiste, ki so zablodo revolucije spoznali že v njenem začetku in se njenemu nasilju uprli. In voljo do svobode plačali z življenjem.

Ob Rogu 1998 se nam zastavlja vrsta vprašanj.

Ali je totalitarni sistem zares dokončno odpravljen? Ali se ne nadaljuje v obliki neokomunistične „demokracije“? Kje so sile, ki so uspele na volitvah 1990 in potem uspele ustanoviti samostojno slovensko državo? Ali je voditeljem novih - demokratičnih - strank pomembnejše, kdo od njih je pomebnejši, kot pa uveljavitev demokratične politične usmeritve?

In končno: ali smo pripravljeni priznati, da imamo vsi enako pravico do lastnega političnega prepričanja, tako levega kot desnega, ter da vsi „levi“ in „desni“ živimo v istem prostoru, da imamo eno in

isto domovino, torej moramo živeti skupaj.

Torej: Sprava in sožitje, ne pa, kot je dejala pomembna oseba iz vrst aktivistov revolucije, da sta ti dve opciji kot „ogelj in voda“, da sprave ne more biti. Zato imamo stanje hladne (verbalne) državljanske vojne.

Doklej še?

Ivan Oman

Čas beži... ostali so spomini

Avgusta 1975 nas je zapustil domobranski junak
Vule Rupnik

Foto: Slavko Skoberne, Marjan Pograjc,
Rajmund Kinkel, dr. Stanko Kociper, Inž. Anton Maticič,
Evgen in Saša Rupnik, vdova Lola Rupnik
in prof. Zima na pokopu v Moronu.

Foto: M. Šušteršič

Zapustil nas je dr. Stanko Kociper

V sredo 23. junija nas je presenetila žalostna vest, da je v popoldanskih urah umrl v La Plati pisatelj dr. Stanko Kociper, duša domobranskega pokreta v zdomstvu. Kdo bo nadoknadil globoke uvodnike v „Taboru“; nisva našla odgovora ne jaz osebno, niti Ivan Korošec, ko sva se poslavljala od Stanka - Ivan v sanatoriju, jaz v domu za okrevanje. Sin dr. Niko Suvajdžič in njegov sin - oba zdravnika - sta storila vse, da bi mu rešila življenje. Operacija na nogi se je posrečila, odpovedalo je srce.

Ob priliki mojega drugega obiska v okrevališču je Stanko opravil spoved, g. prelat J. Guštin pa mu je podelil sv. popotnico.

G. Ivan Korošec je v noči 24. junija poslal iz domovine arh. Eiletzu po faksu poslovilne besede v svojem in v imenu Taborjanov. (Objavljamo jih na koncu teh vrstic)

Ivanove prijateljske misli - Kdor veliko ljubi, se mu bo veliko odmerilo - namenjene ob slovesu prijatelju Stanku, so izraz naše velike hvaležnosti zvestemu sodelavcu pri reviji „Tabor“. Stankova pobuda, da vztrajamo z izdajanjem naše revije, je dala in še daje pobudo vztrajnosti vsem našim društvom, včlanjenim v Zvezi.

Stanko se pred leti ni strinjal z mojo kritiko njegove črtice „Tjašek Gomez počiva v Pampi“. Njegov Tjašek sem posebil z njim.

Stanko danes že počiva v lepem gaju v Ciudad de paz - blizu Pilarja. Tu smo ga 24. junija položili k večnemu počitku. Sv. mašo zanj je opravil prelat g. Jože Guštin. Njegove globoke besede o vrednosti življenja in smrti so povečale globoko versko in očetovsko življenje pokojnega Stanka. Bil je vzoren mož, oče in velik Slovenec.

V cervici se je poslovil od pokojnega predsednik SKA g. M. Eiletz. Dr. Stanko Kociper je bil soustanovitelj Slovenske Kulturne Akcije.

Njegove knjige - izdane v domovini in v zdomstvu - bodo ostale večni spomenik dr. Stanku Kocipru.

V že zaključeni številki naše revije posvečamo Stanku le kratke vrstice. Ob Stankovi 80.letnici sva se v šali zavezala, da se bova poslovila ob grobu. Bil je leto mlajši od mene in slovo naj bi se končalo z mojimi poslovnimi besedami. Njegova smrt me je tako hudo prizadela in globoko užaloščenemu mi je odpovedal glas. Stal sem nem ob njegovi krsti. Upravnik revije g. Šušteršič mu je v imenu navzočih položil na krsto slovenski šopek.

Na srečanju s prijatelji v „Gaju miru“ sem zvedel, da so tam pokopani tudi Babuška, gospa Olga Rupnik, vdova pokojnega generala L. Rupnika, Stankotova ljubeča žena Ksenija, Kobi M. in Langusova mama. Stanko si je izbral najlepši kraj ob svojih dragih.

Objavljamo Koroščeve besede v slovo; so izraz naše velike hvaležnosti in prijateljstva dragemu Stanku.

Slavko Skoberne

Dragi Stanko, Ti odhajaš - dopolnjeno je Tvoje poslanstvo na poteh težke in velike zgodovine našega malega naroda.

Ko sem Te pred odhodom v Slovenijo obiskal v sanatoriju, si mi ob najinem slovesu dejal: „Pozdravi mi mojo drago Slovenijo in posebno še moje drage Goričance. Reci jim, da odhajam, vendar ostajam pri njih, med mojimi goricami“.

Ti Stanko si neizmerno ljubil to našo mučeniško zemljo. Dal si ji vso mladost, preteklost in sanje prihodnosti. Dal si ji vso svojo ljubezen in zvestobo, ker nisi poznal polovico ljubezni.

Že v Tvoji detinski mladosti, revni po kruhu, bogati po spoznanju, si odkrival srce in dušo Goričancev, pripetih na svojo zemljo, ki jim je bila življenje ter ob njih spoznaval, kakor hlapec Jernej, da je slovenska pravica marsikje tržno blago nekaterih.

Ko je domači boljševik opozoril tedaj še prijatelja - Hitlerjevega okupatorja - da si „nevaren“ Slovenec, Te je odgnal daleč od Tvojih Goric. Po prestanem trpljenju in sovražnih zankah, se Ti je končno posrečilo doseči Ljubljano, ki Te ni spoznala, „berača s tuje ceste“. Vendar si našel čuteče srce, ki ti je nudilo skromno zavetje v podstrešni sobici.

Toda vse trpljenje izgnanstva, nova zasledovanja nacistov in groznje komunistov, Te ni strlo.

Ko je po političnem požaru Grčaric in Turjaka ter partizanskem

genocidu v Jelendolu, Mozlju in Ribnici, prvi slovenski general Leon Ruopnik zbral preživele in zapuščene legionarje ter z njimi organiziral jedro Slovenske Domobranske vojske, si Ti Stanko odločno stopil v njihove vrste in s svojo močjo besede povedal Ljubljani, Sloveniji in vsemu svetu: „Živeti hočemo! Živeti svobodni Slovenci, brez tujih, brezbožnih in breznarodnih ideologij.“

Klic Tvoje odločne besede na slovenski tribuni, ob svetih idealih za Boga, narod, domovino, je bil domobrancem povelje velikih zmag.

Ko so divje boljševiske horde preplavile našo zemljo in so albijonski mešetarji prodali našo mladost v njihove klavnice, za našo Koroško, Benečijo in Primorsko, so Tebe vtaknile po zločinskem nasvetu UDBE med nemške zločince, v zapor v Wolfsbergu.

Ko so Angleži spoznali boljševice, so spoznali, da so sokrivi tudi njih zločinov. Osvobodili so Te zloglasnega taborišča. Le slovenske domobranske vojske ne morejo osvoboditi brezen in kraških jam!

Dragi Stanko! Vse si dal naši Sloveniji. Čudovito lepo pisano besedo, polno veselja, upanja, ljubezni in vere, ki se leskeče v soncu goric kakor solza na dozorelem grozdu, odločno besedo v zmedi časov, svojo mladost in tudi dobro ime tistim, ki srečo Slovenije merijo z njim lastnimi merili.

Stanko, bil si in ostajaš svetilnik v črnih nočeh razburkanega, slovenskega morja. Jeruzalemski zvonovi v Tvojih goricah danes žalujejo z nami, obenem pa pojo slavo domovini, ki je rodila zveste in pokončne sinove, kot si bil Ti.

Hvala Ti za vse, dragi Stanko!

Naše doživeto sožalje Tvojemu Nikotu in vsem Tvojim dragim

Soborec Ivan Korošec

Zahvala

Dr. Niko Suvadžič z gospo, sinom Damijanom in hčerko Eliano se prisrčno zahvaljuje vsem, ki so nam stali ob izgubi dr. S. Kocipra v tolažbo, in pomoč. Posebno zahvalo prelatu J. Guštinu za sv. obhajilo in molitve v cerkvi in ob grobu, kot tudi arh. M. Eiletzu za poslovilne besede.

Dr. N. Suvadžič

DAROVALI SO

Tiskovni sklad

Hren France	\$ 60.-
Kadubc Mary	\$ 20.-
Kolman Mara v spomin na moža Ludvika	\$ 120.-
Medved Ana	\$ 7.-
Merc Rudi	\$ 15.-
Pogačnik Brane	\$ 20.-
Štepec Slavc	\$ 30.-
Zajec Milan	\$ 10.-
Žnidaršič Vera ob smrti sina Petra	\$ 50.-
Vinko Levstik namesto cvetja na grobove vseh umrlih domobrancev po svetu	\$ 30.-
dr. Goršič Joseph	\$ 10.-
Longar Antonija v spomin na moža Albina	\$ 10.-
Dolinar Pavla v spomin na moža Milana	\$ 10.-
Meglen John	\$ 1.-
Hočevnar Marti	\$ 20.-
Rupnik Franc	\$ 10.-
Globočnik Franc	\$ 15.-
Krempfl John	\$ 5.-
Lukež F. Rudolf	\$ 20.-
Bratuž Barut in Marjeta v spomin ob 9. obletnici smrti P. Staneta Šuligoj	\$ 50.-
Dejak Lojze	\$ 20.-
Zakrajšek Ivan	\$ 15.-
Valant Sonja	\$ 20.-
V spomin moža Strojin Ana	\$ 5.-

Mlakar Marija	\$ 5.-
Platnar Janez	\$ 5.-
Mara Kolman	\$ 20.-
Mary Coffelt	\$ 20.-
Frank Mejač	\$ 20.-
Emerik Širok	\$ 20.-
Mestnik Jože	\$ 10.-
Jazbec Janko	\$ 30.-
Jože Praznik	\$ 10.-
Fonzi Lenarčič	\$ 5.-
Štrukelj Pavel	\$ 20.-
Žerovnik Jože	\$ 30.-
Viktor Artač	\$ 50.-
Dragoslava Lorenzin	\$ 5.-

Zavetišče škofa Gregorija Rožmana

Hren France	\$ 50.-
Žnidaršič Vera ob smrti sina Petra	\$ 50.-
Zakrajšek Ivan	\$ 40.-
Kraljič Franc	\$ 35.-
Bratuž in Marjeta in Barut v spomin ob 9. obletnici smrti P. Staneta Šuligoj	\$ 50.-
N.N. Hurlingham	\$ 60.-

Tiskarna „Vilko“ (g. Janez Čeč)
tisoč petsto kart za kosilo v
vrednosti 150 pesov

Socialni sklad

Hren France	\$ 50.-
-------------------	---------

VSEBINA

Ob zatonu 20. stoletja	149
Slovenska kri iz roda v rod... 1943-1993 - Andrej Grilc	152
Brezno razkrilo novo grobišče - B. Budja	158
Zlo se odkriva samo - Sl. S	161
Vprašanje sprave - Pavle Borštnik	163
Prokleta revolucija - Ivan Korošec	166
Odgovor škofa Rožmana	167
Vračanje Kozakov iz Lienza in Spittala leta 1945 - Dr. Tine Debeljak	171
Tako smo peli v onih dneh	181
Obisk po 50. letih	182
DA NE POZABIMO... ..	183
BRALI SMO	185
MED NAMI	187
Sprejeli smo	190
Tabor DSPB Cleveland se zahvaljuje... ..	191
Slovenski narod se je odločil za vrednote, za katere so se oni borili - Ivan Oman	192
Zapustil nas je dr. Stanko Kociper	194
DAROVALI SO	III

Hurlingham
Sucursal
Correo
Argentino
(Bs. As.)

TARIFA REDUCIDA
Concesión N° 1596

FRANQUEO PAGADO
Concesión N° 2619